

JUMALA LOI PERHEEN

Perheen yhtenäisyyttä tukeva perheleiri

Milja Kainulainen ja Hanna Laine
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laine, Hanna & Kainulainen, Milja. Jumala loi perheen. Perheen yhtenäisyyttä tukeva perheleiri. Kauniainen, syksy 2010, 64 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö on produktio, jonka päätavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa perheleiri sekä tuottaa perheleiri-materiaali. Perheleiri-materiaali sisältää ohjeet vastaavanlaisen perheleirin toteuttamiseen. Perheleirin tavoitteena oli tukea perheiden yhtenäisyyttä toiminnallisilla, elämyksellisillä sekä luovilla menetelmillä. Leiri toteutettiin yhteistyössä Kauniaisten suomalaisen seurakunnan kanssa Hilan leirikeskuksessa 10.–11.4.2010.

Työn teoriaosuus sisältää ajankohtaista tietoa perheistä ja perheen keskinäisestä vuorovaikutuksesta sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. Teoriaosuudessa esitellään kirkon tehtävä perhetyön näkökulmasta sekä tietoa ryhmäturvallisuudesta ja perhedynamiikasta. Lisäksi työ sisältää kuvauksen leirin menetelmällisistä lähtökohdista sekä perheleirin suunnittelu- ja toteutusprosessista.

Produktion tavoite toteutui hyvin. Leiri suunniteltiin ja toteutettiin aikataulun mukaisesti ja perheiltä saatiin positiivista palautetta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että seurakunnan perhetyö on tärkeässä roolissa perheitä tuettaessa. Eri-tyisesti leirimuotoinen perhetyö on hyvä työmuoto perheen yhtenäisyyden parantamisen kannalta.

Asiasanat: perheen yhtenäisyys, seurakunnan perhetyö, toiminnallisuus, elämyksellisyys, luovuus, produktio

ABSTRACT

Laine, Hanna & Kainulainen, Milja. God created the family. A family camp supporting family cohesion.

64 p., 2 appendices. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor in Social Services.

This thesis is a production and its aim was to plan and carry out a family camp. The purpose was also to produce a material that contains constructions of implementing a family camp. The aim of the family camp was to support the cohesion of the families by using methods such as functional and experiential activities and creativity. The family camp was carried out in co-operation with Kauniainen Parish in Hila camp center in southern Finland in April 2010.

The theoretical part of the thesis consists of current information on families and the interaction inside the family and issues which influence this interaction. In the theoretical part of the thesis also introduces church mission from the view of family work, security in a group and family dynamics. The thesis also includes the description of the methodical basis of the camp and the process of planning and carrying out the camp.

The goal of the production was well-achieved. The family camp was planned and carried out as it was scheduled and the families gave good feedback on the camp. All in all, it can be stated that the family work of the parish plays an important role in the support for families. Especially family camps are a good work method in promoting family cohesion.

Keywords: family cohesion, church family work, functional activities, experiential activities, creativity, production

SISÄLLYS

1	ALUKSI	6
2	TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	7
3	NÄKÖKULMIA PERHEESEEN	9
3.1	Lapsiperhe Suomessa	9
3.2	Perheen yhteinen aika	11
3.3	Perheen sisäinen vuorovaikutus	13
3.4	Kiintymyssuhdeteoria	15
4	PERHEDYNAMIIKKA JA RYHMÄTURVALLISUUS	17
4.1	Perhedynamiikka	17
4.2	Ryhmädynamiikka ja ryhmäturvallisuus	18
4.3	Malli ryhmäturvallisuuden arvioimisesta	20
5	KIRKON PERHETYÖ	22
5.1	Kirkon tehtävä perhetyön näkökulmasta	22
5.2	Kirkon varhaiskasvatustyö	23
5.3	Kristillinen kasvatus perheessä	24
5.4	Kauniaisten seurakunnan perhetyö	25
6	KAUNIAINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	27
6.1	Kauniaisten kaupunki ja väestö	28
6.2	Kauniaislaisten sosioekonominen asema	28
6.3	Kauniaislaisten päihteidenkäyttö	29
7	JUMALA LOI PERHEEN -PERHELEIRI	31
7.1	Aiemmat samankaltaiset perheleirit	31
7.2	Työn eteneminen	32
7.3	Perheleirin suunnitteluvaihe	33
7.4	Leirin teema	34
7.5	Perheleirin osallistujat ja toteuttajat	35
7.6	Perheleirin toteutus	35
8	LEIRIN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT	37
8.1	Toiminnallisuus	37
8.2	Elämyksellisyys	38
8.3	Luovuus	40

9 SUUNNITTELEMAMME JA TOTEUTTAMAMME OHJELMA LEIRILLÄ	42
9.1 Aloitushetki	43
9.2 Tikkupullan paisto	44
9.3 Vesiviesti	44
9.4 Luontorata	45
9.5 Iltahetki	46
9.6 Perheen yhteinen toiminta	47
9.6.1 Ihmisen muovailu	47
9.6.2 Perhekukkanen	48
9.6.3 Rakkauspussilakana	48
9.7 Elämyshuone	49
10 PERHELEIRIN PALAUTE JA ARVIOINTI	51
10.1 Leirin osallistujien palaute	51
10.2 Lapsi- ja perhetyöntekijältä saamamme palaute	52
10.3 Oma arviomme leirin onnistumisesta	53
10.4 Leirin kehittämideoita	54
11 LOPUKSI	56
11.1 Tärkeimmät tulokset	56
11.2 Arviointi koko opinnäytetyöstä	57
11.3 Oma ammatillinen kasvumme	58
LÄHTEET	60

LIITE 1: Palautekysely

LIITE 2: Jumala loi perheen -perheleiri-materiaali

1 ALUKSI

Seurakunnan tarkoituksena on kohdata ja tukea ihmistä kaikissa eri elämänvaiheissa. Yksi näistä elämänvaiheista on perhe-elämä, ja erityisesti lasten ollessa pieniä perheet tarvitsevat monipuolista tukea. Pikkulapsivaihe on haastavaa aikaa vanhemmuuden rakentumisen ja parisuhteen kannalta. Seurakunnan perhetyö on kunnan ja yksityisen sektorin lisäksi avainasemassa perheiden kohtaamisessa ja tukemisessa esimerkiksi vertaistuen, keskusteluavun ja perhekerhojen sekä -leirien kautta. Erityisen tärkeäksi koemme perheiden yhtenäisyyden tukemisen tänä yksilöllisyyttä korostavana aikana, jolloin perheen jäsenet ovat usein erkaantuneet toisistaan.

Opinnäytetyömme on produktio, jonka tuotos on perheleiri sekä sen rinnalla tuotettu perheleiri-materiaali. Perheleiri järjestettiin yhteistyössä Kauniaisten suomalaisen seurakunnan kanssa keväällä 2010 Hilan leirikeskuksessa Kirkkonummella. Pyrimme opinnäytetyömme kautta antamaan välineitä ja uutta näkökulmaa seurakunnan perheleirien toteuttajille sekä muille perheiden kanssa työskenteleville.

Opinnäytetyömme koostuu teoreettisesta osasta, perheleirin esittelystä sekä työn arviointi- ja pohdintaosasta, jossa tuomme esille työmme tärkeimpiä tuloksia. Työn liitteenä on perheleirin ohella tuotettu perheleiri-materiaali. Materiaali sisältää perheleirin ohjelman, tarvikelistan sekä ohjeistukset toimintoihin. Toimintatuokioiden tavoitteena on tarjota mukavaa, perheiden yhtenäisyyttä tukevaa tekemistä toiminnallisina, elämyksellisinä ja luovin menetelmin.

Opinnäytetyömme teoreettisessa osassa käsittelemme perhettä eri näkökulmista, joita ovat esimerkiksi perhe-elämä tänä päivänä ja siihen liittyvät haasteet, perheen sisäinen vuorovaikutus sekä yhteinen aika. Teoreettisessa osassa tuomme esille leirimme menetelmälliset lähtökohdat, jotka ovat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja luovuus. Lisäksi esittelemme kirkon perhetyön ja ryhmäturvallisuuden lähtökohtia.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Toimivan perhe-elämän rakennuspalikoita ovat rajat ja rakkaus sekä kiireetön aika, jolloin ollaan ja tehdään yhdessä. Lisäksi tärkeänä pidetään läsnäoloa ja kommunikointia. (Airola & Tarsalainen 2003, 22, 42.) Opinnäytetyöprosessimme lähti liikkeelle pohtiessamme näiden perusasioiden toteutumista tämän päivän perheissä. Tämä aihe on ollut esillä mediassa, ja tahdoimme tehdä jotakin konkreettista asian hyväksi kirkon perhetyön kautta.

Perheiden arjesta tekemiemme havaintojen perusteella olemme huomanneet, että perheiden yhdessä viettämä aika on varsin vähäistä. Perheen yhteisen ajan uskotaan vähentyneen esimerkiksi siksi, että passiivisella viihteellä on entistä suurempi asema kodeissa ja perheenjäsenillä on entistä enemmän omia harrastuksia (Ojala & Uutela 1993, 114). Olemme huolissamme, mitä vaikutusta perheen yhteisen ajan vähentymisellä on lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Tämä on yksi syy opinnäytetyömme aiheen valintaan.

Meidän kirkko 2015 -strategia korostaa perheen arkielämän tukemista ja vierellä kulkemista läpi ihmiselämän (Kirkkohallitus 2007, 38). Mielestämme kirkon perhetyö on tärkeässä asemassa perheiden arjen tukemisen kannalta. Kirkon perhetyön painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä, ja muun muassa tästä syystä valitsimme yhteistyötahoksemme kirkon perhetyön.

Miettiessämme, miten voisimme olla tukemassa perheiden yhtenäisyyttä, mieleemme tuli leirimuotoinen perhetyö, joka on vakiintunut työmuoto monien seurakuntien perhetyössä. Olemme itse osallistuneet eri seurakuntien perheleireille, ja näiden leirien heikkoutena näemme perheen yhteisen ajan ja toiminnan puutteen. Tahdoimme toteuttaa leirin, jonka kantavana ajatuksena olisi nimenomaan perheen yhdessäolo.

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa perheleiri, joka tukisi perheiden keskinäistä yhtenäisyyttä. Tavoitteenamme oli lisäksi valmistaa sivutuotteena perheleiri-materiaali omaan sekä muiden käyttöön. Yhtenä tavoit-

teena oli tukea perheiden kristillistä kasvatusta leirin teeman eli luomiskertomuksen kautta.

Oma tavoitteemme opinnäytetyöprosessissa oli kasvaa ammatillisesti lisäämällä seurakunnan perhetyön tuntemustamme. Osa tavoitettamme oli kasvattaa tietouttamme tämän päivän perheistä ja niiden haasteista sekä erilaisista tarpeista. Tavoitteenamme oli myös oppia käyttämään erilaisia menetelmiä työssämme. Odotimme saavamme valmiuksia toimia lapsiperheiden parissa, sillä perhetyö kiinnostaa meitä mahdollisena tulevana työpaikkana.

3 NÄKÖKULMIA PERHEESEEN

Tässä luvussa tarkastelemme perhe-käsitettä ja perheen sisäistä vuorovaikutusta eri näkökulmista sekä nykyajan tuomia haasteita perhe-elämälle. Perhe on olennainen käsite opinnäytetyömme kannalta, sillä produktiomme kohderyhmä on perhe. Opinnäytetyössämme perheellä tarkoitetaan avio- tai avopuolisoita ja heidän lapsiaan. Opinnäytetyössämme myös yksinhuoltaja ja hänen lapsensa määritellään perheeksi.

Häggmanin (1992) mukaan perhekäsitys on vaihdellut paljon ajan ja kulttuurin sekä perheeseen kuuluvien jäsenten ja tehtävän suhteen. Ennen 1900-lukua perheeseen katsottiin kuuluvan laaja sukulaisten joukko. (Arhovaara 1999,158.) 1940-lukuun mennessä aiemmin porvarillisesta ydinperhemallista oli kuitenkin tullut koko kansan elämäntavan malli (Nätkin 2003, 18). 1960-luvulla perinteinen perhemalli muuttui naisen aseman muutoksen ja ehkäisy pillerin tulon myötä. Näihin aikoihin naisen työpaikka siirtyi kodin ulkopuolelle, minkä seurauksena mies joutui uudelleen määrittelemään omaa paikkaansa perheen sisällä. (Ritamies 2006, 224–225, 266.) Kurki-Suonion (1999) mukaan myös 1970-luvulla tapahtui perhe-elämän kannalta merkittävä murros avioerojen ja avoliittojen yleistymisen myötä (Nätkin 2003, 20).

3.1 Lapsiperhe Suomessa

Tässä kappaleessa käsittelemme lapsiperhettä 2000-luvun Suomessa. Lisäksi määrittelemme perhekäsitystä ja esittelemme monimuotoisia perheitä sekä perheisiin liittyvää ajankohtaista tilastotietoa. Opinnäytetyömme produktio-osuus oli leiri, jolle osallistui viisi perhettä, joista yksi oli yksinhuoltajaperhe. Neljä muuta perhettä olivat kahden aikuisen ja lasten muodostamia perheitä. Monimuotoiset perheet eivät siis juurikaan kosketa meidän produktiotamme. Mielestämme perheestä puhuttaessa monimuotoisia perheitä ei voida kuitenkaan ohittaa, koska ne ovat hyvin näkyvä osa nykyistä perhe-keskustelua.

Perhe voidaan määritellä yhteiskunnan perusyksiköksi. Nyky-yhteiskunnassa perhettä on kuitenkin yhä haastavampaa määritellä yksiselitteisesti. (Auvinen, 1995, 7.) Häggmanin (1992) mukaan perhekäsitettä onkin pyritty määrittelemään niin, että se vastaisi perheiden todellista monimuotoisuutta ja perhekäsitteen sidonnaisuutta kulttuuriin sekä historiaan (Arhovaara 1999, 158). Lainsäädännössä perhe on jouduttu määrittelemään yksiselitteisesti. Laki toimeentulotuesta määrittelee perheen siten, että siihen kuuluvat yhteistaloudessa asuvat vanhemmat, vanhempien alaikäiset lapset sekä ottolapset. Lain mukaan myös aviopuolisot, sekä mies ja nainen, jotka elävät avioliittomaisissa olosuhteissa määritellään perheeksi. (Laki toimeentulotuesta 1997.)

Rintala-Koskinen (1993) tuo esille perheen määrittelyssä tärkeinä pidettyjä seikkoja, joita ovat yhteiset perhenormit, yhteenkuuluvuuden tunne sekä yhteiset toimintasäännöt (Arhovaara 1999, 159). Perhettä määrittelevä tekijä voi olla myös sen jäsenten velvollisuudet toisiaan kohtaan (Niskala 2006, 23). Tolkkio-Nikkosen (1996) mukaan voidaan myös ajatella, ettei ole vain yhtä absoluuttista tapaa määritellä perhettä, vaan on eri tapoja puhua perheestä (Arhovaara 1999, 159).

Suomessa oli vuoden 2009 lopussa 1 450 000 perhettä, joista lapsiperheitä oli 584 000. Lapsiperheillä tarkoitetaan perhettä, jossa on alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsiperheisiin kuuluu 40 prosenttia koko väestöstä. Lapsiperheessä asui vuonna 2009 kotona keskimäärin 1,83 lasta. Lapsiperheiden yleisin perhemuoto oli viime vuonna avioparin perhe, 61 %, kun taas avoparien muodostamia lapsiperheitä oli 18 prosenttia lapsiperheistä. (Tilastokeskus 2010.)

Tämän päivän yhteiskunnassa perhemuodot ovat moninaistuneet ja erilaiset vaihtoehdot normalisoituneet muun muassa avioerojen määrän lisääntyessä. Sipiläinen ja Ylä-Soininmäki toteavatkin perhekäsityksen olevan eräänlaisessa kriisissä. Avioliittoinstituution merkitys on ajan saatossa vähentynyt. (Sipiläinen & Ylä-Soininmäki 1993, 9.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2008 solmittiin 31 014 ja purettiin 13 471 avioliittoa. (Tilastokeskus 2009.)

Monimuotoisilla perheillä tarkoitetaan uus-, yksinhuoltaja- ja sateenkaariperheitä. Uusperheitä oli vuoden 2009 lopussa 54 000. Uusperhe määritellään niin, että perheessä elää vähintään yksi alle 18-vuotias vain toisen vanhemman lapsi. (Tilastokeskus 2010.) Tilastojen mukaan uusperheiden eroaminen on yleisempää kuin ydinperheiden. He tarvitsevatkin paljon tukea selvitäkseen uudessa perhemallissa. (Väestöliitto 2010.) Äidin ja lapsien muodostamia perheitä oli viime vuonna 18 prosenttia lapsiperheistä. Isä ja lapsia -perheitä oli hyvin vähän, alle kolme prosenttia. Saman sukupuolen rekisteröity pari oli vanhempina 229 lapsiperheessä. (Tilastokeskus 2010.) Tilastollisesti yleisin perhemuoto on kuitenkin edelleen heteroseksuaalinen ydinperhe (Forsberg 2003, 10).

Uudenlaiset perhe-elämän muodot ovat saaneet aikaan keskustelua siitä, min-kälaisia riskejä erilaiset perhemuodot aiheuttavat lasten hyvinvoinnille. Yleisesti kannatetaan ajatusta siitä, että lapsen hyvinvointi toteutuisi vain ehjässä ydinperheessä. (Nätkin 2003, 17.) Jari Sinkkosen mukaan lapselle on paljon hyötyä siitä, että hänellä on sekä äiti että isä (Sinkkonen 2008, 62).

3.2 Perheen yhteinen aika

Perheen yhteinen aika on tärkeä asia perheen yhtenäisyyden kannalta. Produktiomme toimintaympäristö on Kauniainen, jossa asukkaiden vahva urasuuntatuneisuus on varmasti vaikuttamassa perheiden arjen kiireisyyteen. Seuraavassa käsittelemme työn ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Colemanin (1988) mukaan perheen sosiaalinen pääoma muodostuu lapsen ja aikuisen suhteesta. Sosiaalisen pääoman karttuminen vaatii lapsen ja vanhemman yhteistä aikaa. (Pulkkinen 2002, 149.) Perheiden kiirettömässä ja mukavassa yhdessäolossa kasvatus ja normit siirtyvät luontevasti vanhemmilta lapsille (Juusola 2010, 62). Kinnusen mukaan lasten ja vanhempien yhdessä viettämä aika ja yhteinen tekeminen luovat ilmapiirin, jossa lapset tuntevat, että heistä välitetään. Kinnunen haastaa perheitä miettimään, miten tehdä kodista paikka, jonne on mukava tulla. (Kinnunen 1996, 48, 52.)

Yhteistä ateriaa voidaan pitää yhtenä sosiaalista pääomaa kuvaavana indikaattorina (Kauniaisten kaupunki 2009, 37). Yhteinen ateria on tavallisin ja luontevin tapa perheen yhteiselle ajankäytölle. Ajankäyttöselvityksessä osoittautui kuitenkin perheiden yhteisten arkiaterioiden käyneen yhä harvinaisemmiksi. Väestöliiton vuonna 2001 tekemän perhebarometrin mukaan vain kolmasosa perheistä syö yhteisen aterian arki-iltoina enintään kolme kertaa viikossa, kun taas joka kymmenennessä perheessä yhteisiä aterioita syödään tuskin koskaan. (Pulkinen 2002, 154.) Perheenjäsenten elämänrytmien muutoksilla ja mikroaaltouunilla on ollut vaikutuksensa tähän (Ojala & Uutela 1993, 114).

Nyky-yhteiskunnan arjessa on paljon tekijöitä, jotka voivat hankaloittaa arjen toimivuutta perheessä ja vähentää perheen yhteistä aikaa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi työn epävarmuus ja kiireisyys sekä henkinen vaativuus. Nämä seikat voivat heijastua perheisiin ja haitata parisuhdetta sekä lapsen ja vanhemman suhdetta. Tyydyttävän perhe-elämän esteeksi voi asettua myös yhteiskunnan ympärivuorokautinen toiminta. Tällainen palvelujen saatavuus lisää iltaja yötoita, minkä seurauksena myös tarve lasten ympärivuorokautiselle hoidolle lisääntyy. Tämä vaikeuttaa entisestään perheen aikataulujen yhteensovittamista. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 16.) Muun muassa näiden muutosten seurauksena lasten, nuorten sekä aikuisten henkinen pahoinvointi on lisääntynyt (Forsberg 2003, 8).

Vaajakallion (2002) mukaan yli viidesosa eli 22 % alle 7-vuotiaiden isistä tekee pitkiä työpäiviä, eli yli 40 tunnin työviikkoa ja äideistä 6 %. Lyhyttä, eli alle 30 -tuntista työviikkoa tekevät harvat vanhemmat, äideistä 12 % ja isistä 5 %. Työllisyyden vaihtelu, kuten äitiysloma on tavallisempi työn ja perheen yhteensovittamisen keino kuin työajan pituuden vaihtelu, toteaa Sauli (2000) suomalaisessa lapsi-katsauksessa. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja siihen liittyvät haasteet ovat nostattaneet paljon keskustelua. Kinnusen ja Maunon (2002) mukaan noin puolet suomalaisista naisista ja miehistä kokevat työn haittaavan perhe-elämää. Tutkimukset osoittavat siis, että perhe-elämä on alistettu työn vaatimuksille. (Pulkinen 2002, 149.)

Sosiaalipsykologi Lars Dencik (2005) toteaa, että yksilöllistyminen ja globalisointuminen tuovat nykyaikana ihmisten elämään kroonista epävarmuutta ja liikkuvuutta. Tähän epävarmuuteen haetaan yhä enemmän vastapainoa perhesuhteista. Dencikin mukaan perheen sisäisten suhteiden laadun merkitys ei siis suinkaan ole menettänyt merkitystään vaan päinvastoin korostunut. Perhesuhteilta odotetaan yhteisöllisyyttä, mutta samalla perheenjäsenet suuntautuvat yhä enemmän ja enemmän perheen ulkopuolelle jokaisen oman elämäntilanteen mukaan. Dencik onkin kehittänyt käsitteen pyörövipperhe kuvaamaan ajallemme ominaista perhettä, jolla yksilöllisten menojen vuoksi aikaa ei juuri jää perheen yhteiselle tekemiselle. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 16–17.) Perheen sisäisen vuorovaikutuksen määrän uskotaan siis vähentyneen esimerkiksi passiivisen viihteen ja kodin ulkopuolelle siirtyneiden harrastusten johdosta (Ojala & Uutela 1993, 113–114).

Perhe-elämän ja työn yhteensovittamisesta kertovasta kirjallisuudesta selviää siis, että työelämän kiireisyys ja kasvavat vaatimukset vaikuttavat vahingollisesti perhe-elämään. Kiireisen työelämän ja täyteen ohjelmoidun vapaa-ajan seurauksena perheiden yhteinen aika on vähentynyt. Vaikka vapaa-aikaa onkin nykyään aiempaa enemmän, niin perheen yhteisen ajan määrä ei silti ole lisääntynyt. Opinnäytetyömme produktio-osuudessa eli perheleirillä halusimme panostaa kiireettömään yhdessä olemiseen vastapainoksi hektiselle arjelle. Tällä tavalla halusimme olla tukemassa perheen yhtenäisyyttä.

3.3 Perheen sisäinen vuorovaikutus

Produktiomme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa perheleiri, joka tukisi perheiden sisäistä vuorovaikutusta sekä yhtenäisyyttä. Tässä kappaleessa käsittelemme nimenomaan perheen sisäistä vuorovaikutusta sekä lapsen ja vanhemman välistä suhdetta.

Perhe on ihmisen elämänkaareissa ensimmäinen vuorovaikutusareena. Suurelle osalle ihmisistä perhe muodostaa vielä aikuisiässäkin tärkeimmän tai ainakin hyvin keskeisen ihmissuhdeareenan. Perheen sisäinen vuorovaikutus tapahtuu

kahdella eri tasolla: vanhempien parisuhteessa ja vanhempien ja lasten välillä. Nämä eivät ole toisistaan irrallisia tasoja, vaan hyvin toimiva parisuhde lisää kyvykkyyttä onnistuneeseen vuorovaikutukseen vanhempi-lapsi-suhteessa. (Ojala & Uutela 1993, 111, 121.) Lisäksi yksi perheen sisäisen vuorovaikutuksen taso on lasten välinen vuorovaikutus, sillä se on omalta osaltaan vaikuttamassa koko perheeseen ja siinä tapahtuvaan vuorovaikutukseen.

Jari Sinkkonen on lastenpsykiatri, joka teoksissaan ”Leikkiä vakavilla asioilla” ja ”Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun” perehtyy perhe-elämän moniin kiperiin kysymyksiin. Sinkkosen mukaan lapselle on tärkeää antaa riittävästi aikaa, sillä vain tällä tavoin vanhempi voi tutustua lapseensa. Lapsen on saatava kuulla hyviä sanoja. Jotta vanhempi voisi sanoa lapselleen hyviä sanoja, jotka eivät ole vain tyhjää puhetta, täytyy hänen katsoa lastaan tarkasti ja sydämellä. (Sinkkonen 2002, 80–81, 95.) Vanhempien tulisi myös kiinnittää huomiota siihen, miten he koskettavat ja katsovat lasta. Kaikella tällä on suuri merkitys lapsen itsetunnon kehittymiselle. (Sinkkonen 2008, 174–178.)

Thomas Gordon esittelee kirjassaan ”Toimiva perhe” kehittämiään uudenlaisia toimintamalleja kasvatukseen. Gordon on kehittänyt vanhemmille aiheeseen liittyvän Toimiva perhe –kurssin, jolla vanhemmat pääsevät tutustumaan näihin toimintamalleihin ja oppivat käyttämään niitä lastensa kasvatuksessa. (Gordon 2004, 22–24.) Seuraavassa esittelemme Gordonin näkökulmia vanhemman ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta.

Gordonin mukaan vanhempien hyvinvointiin ja siihen, miten he jaksavat olla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa, vaikuttavat monet eri tekijät. Näitä ovat esimerkiksi stressi, väsyminen ja parisuhteen kriisit. Vanhemman tunteet lastensa kohtaan riippuvat myös tilanteesta, sillä jossakin tilanteessa lapsen käyttäytyminen voi ottaa kovasti vanhemman hermoille, kun taas toisenlaisessa tilanteessa vanhempi hyväksyisi lapsensa käyttäytymisen muutta mutkitta. (Gordon 2004, 35–47.)

Hyväksyntä lasta kohtaan ja sen osoittaminen ovat Gordonin mukaan olennainen osa vanhemmuutta ja perheen keskinäistä kommunikointia. Tärkeintä lap-

selle vanhemman hyväksynnässä on tunne ja varmuus siitä, että häntä rakastetaan ehdoitta. Vanhemman on opittava osoittamaan rakkautensa ja hyväksyntänsä siten, että lapsi tuntee sen. Tunteiden osoittaminen vaatii, että vanhempi opettelee kommunikoimaan ja ilmaisemaan hyväksyntänsä. Useimmille vanhemmille tällainen kommunikointi ei ole tuttua, ja siksi heidän on ensin opetettava pois tuhoisasta tavasta kommunikoida ja sen jälkeen omaksua uusi, rakentava ja hyväksyvä tapa tuoda välittämisenä ilmi lapselle. (Gordon 2004, 63–92.)

Gordon toteaa, että vanhempien tulee olla aitoja ja rehellisiä lapsilleen. Lapset kyllä vaistoavat, mikäli vanhempi ei ota lasta todesta tai on hyväksyvinään lapsen käytöksen, vaikka ei sitä oikeasti hyväksyisikään. Tällainen on haitallista lapsen psyykelle, sillä hän ei voi olla varma hyväksyvätkö vanhemmat hänet oikeasti. Gordonin mukaan vanhemman ei tule peitellä todellisia tunteitaan, eikä hänen tarvitse ehdoitta hyväksyä kaikenlaista käytöstä ja toimintaa lapsiltaan. Lapset pystyvät kyllä rakentavasti käsittelemään vanhempiensa torjuvia tunteita, kunhan vanhemmat vain ilmaisevat ne selkeästi ja totuudenmukaisesti. (Gordon 2004, 49–52.)

Voimme siis päätellä, että vanhemman lastansa kohtaan osoittamalla hyväksynnällä on suuri merkitys lapsen itsetunnon kehitykselle. Lapsen terveen ja turvallisen kasvun kannalta on ehdottoman tärkeää, että lapselle asetetaan myös rajat. Mielestämme perheen terveen vuorovaikutuksen kannalta on tärkeää, että vanhempi on selkeä auktoriteetti, eivätkä lapsi ja aikuinen ole samalla tasolla.

3.4 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdetta pidetään perustana lapsen tulevalle elämälle ennen kaikkea ihmissuhteiden ja itsetunnon kannalta. Puhuttaessa lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta ei voida olla ottamatta huomioon kiintymyssuhdeteoriaa, sillä kiintymyssuhde on lähtökohta kaikelle lapsen ja vanhemman väliselle

vuorovaikutukselle. Koemme kiintymyssuhdeteorian tärkeäksi opinnäytetyömme kokonaisuutta ja erityisesti perheen sisäistä vuorovaikutusta ajatellen.

Jo pienelle vauvalle vuorovaikutus vanhemman kanssa on elintärkeää keskushermoston kehittymisen kannalta. Vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhde vaikuttaa monella tapaa lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen, samoin kuin keskittymis- ja oppimiskykyyn. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus luo pohjan lapsen minäkuvalle ja itseluottamukselle. (Airola & Tarsalainen 2003, 22–23.) Vanhempien antama palaute antaa parhaimmillaan lapselle hyvät lähtökohdat muilta ihmisiltä tulevan palautteen hyödyntämiseen. Koska lapsi on riippuvainen vanhemmistaan, on vanhemmilla pääasiallinen vastuu vuorovaikutuksesta vanhempi-lapsi -suhteessa. (Ojala & Uutela 1993, 121.)

Kiintymyssuhdeteoria on John Bowlbyn (1907–1990) luoma teoria vauvan ja tätä ensisijaisesti hoitavan aikuisen välisestä suhteesta ja sen vaikutuksesta vauvan myöhäisempään elämään. Jo hyvin pienellä lapsella on tarve kiintyä häntä hoitavaan aikuiseen. Hoitajan reagoitavan pohjalta lapselle muodostuu oletuksia ympäröivästä maailmasta. Jos esimerkiksi lapsen itkuun ei vastata ja tämä toistuu jatkuvasti, lapselle muodostuu käsitys, ettei hänen itkullaan ole merkitystä. Tästä taas syntyy tietynlainen muistijärjestelmä eli kiintymyssuhde. Lapsuudessa muotoutunut kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen kykyyn hahmottaa maailmaa sekä omia tarpeitaan. Kiintymyssuhteella on myös vaikutuksia siihen, miten ihminen uskaltaa näyttää omaa haavoittuvuuttaan aikuiseksi tultuaan. (Tapio ym. 2010, 103.)

Kiintymyssuhdeteoriaa voisi kuvailla turvallisuuden teoriaksi tai teoriaksi uhasta. Kiintymyssuhteet jaetaan neljään eri kiintymyssuhdemalliin, joita ovat turvallinen, välttelevä, ristiriitainen ja kaoottinen. Saman perheen sisällä voi olla erilaisia kiintymyssuhteita tai sekoituksia erilaisista kiintymyssuhdemalleista. Perheen kaikki kiintymyssuhteet vaikuttavat lapsen kehitykseen sekä perheen hyvinvointiin. Kiintymyssuhdemallien avulla voidaan tarkastella ihmisen turvallisuuden kokemusta moniulotteisesti. (Tapio ym. 2010, 102–103.)

4 PERHEDYNAMIIKKA JA RYHMÄTURVALLISUUS

Perhedynamiikka sekä ryhmäturvallisuus ovat keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössämme. Produktionamme suunnittelimme ja toteutimme perheleirin, jonka tavoitteena oli tukea perheiden keskinäistä yhtenäisyyttä. Tässä kappaleessa avaamme perheiden keskinäiseen yhtenäisyyteen liittyviä keskeisiä käsitteitä, joita ovat perhedynamiikka, ryhmädynamiikka ja ryhmäturvallisuus sekä esittelemme niihin liittyvää kirjallisuutta.

4.1 Perhedynamiikka

Tuovi Hakulinen on terveydenhuollon lisensiaatti Tampereen yliopistossa. Teoksessaan "The family dynamics of childbearing and childrearing families, related family demands and support received from child health clinics" Hakulinen perehtyy muun muassa perhedynamiikan käsitteeseen, jota esittelemme seuraavassa.

Perhedynamiikan käsitteellä tarkoitetaan perheen yksilöllistä tapaa olla vuorovaikutuksessa keskenään. Perheen keskinäiseen vuorovaikutukseen heijastuu erityisesti perheen psykososiaalinen tila. Barnhill (1979) esittelee terveen, toimivan perheen mallin. Malli koostuu kahdeksasta vastakohtaparista, joista toinen on positiivinen ja toinen negatiivinen. Vastakohtapareja ovat muun muassa yksilöityminen eli itseksi tuleminen ja identiteettien kietoutuminen toisiinsa, emotionaalinen läheisyys ja eristäytyneisyys, joustavuus ja joustamattomuus, tasapainoisuus ja tasapainottomuus, selkeä ja epäselkeä kommunikaatio sekä roolien vastavuoroisuus ja epäselkeät roolit. (Hakulinen 1998, 16–17.)

Hakulisen mukaan merkittävintä Barnhillin terveen ja toimivan perheen mallissa on, että kun yksi näistä kahdeksasta osa-alueesta kohenee, niin se automaattisesti heijastuu myös muihin osa-alueisiin. Mikäli vanhemmat ovat tietoisia näistä perhedynamiikan eri osa-alueista, voi tämä tietoisuus auttaa heitä kehittämään oman perheensä toimivuutta. Toimivan ja tasapainoisen perhe-elämän

seurauksia ovat esimerkiksi perheen jäsenten tyytyväisyys ja hyvinvointi. Erilaisista perheen kriiseistä selviytyminen sen sijaan edellyttää perheen jäseniltä resurssien hallintaa, ongelmanratkaisukykyä sekä kriisiin ja kuormitukseen mukautumista (Hakulinen 1998, 18–19, 25–26.)

4.2 Ryhmädynamiikka ja ryhmäturvallisuus

Anu Kopakkala on tutkinut ryhmädynamiikkaa teoksessaan ”Porukka, jengi, tiimi – ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen”. Mikko Aalto on puolestaan perehtynyt ”Ryppäästä ryhmäksi” -teoksessaan ryhmäturvallisuuteen. Tässä kappaleessa käsittelemme Kopakkalan näkökulmaa ryhmädynamiikkaan sekä Aallon luomaa teoriaa ryhmäturvallisuudesta ja mallia ryhmäturvallisuuden arvioimisesta. Ryhmädynamiikkaa ja ryhmäturvallisuutta kuvataan usein uuden, toisilleen vieraista jäsenistä koostuvan ryhmän näkökulmasta. Opinnäytetyössämme tarkastelemme käsitteitä perheen ryhmäturvallisuuden kontekstissa.

Ryhmädynamiikka syntyy ryhmän jäsenten välisestä vuorovaikutuksesta. Ryhmädynamiikan käsitteeseen liittyy ajatus ryhmän sisäisistä voimista. Nämä voimat voivat olla kokijan kannalta hyvinkin merkittäviä. Ryhmässä asettuvat vastakkain kunkin sen jäsenen tarpeiden tyydyttäminen ja ryhmän säännöt ja sopimukset. Jokaisella ryhmällä on oma, yhteinen tapansa kommunikoida ja tulkita ryhmää sekä ulkopuolista maailmaa. (Kopakkala 2005, 37–38.) Tämä seikka pätee hyvin perheen muodostamaan ryhmään. Kaikilla perheillä on omanlaisensa toimintatavat sekä kommunikointikulttuuri.

Ryhmäturvallisuuden näkökulmasta turvallinen ilmapiiri tukee ihmisen tulemista omaksi itsekseen. Ollessaan oma itsensä ihmisellä on edellytys olla selviytymiskykyinen sekä tyytyväinen. Turvattomuus taas estää ihmistä tunnistamasta ja ilmaisemasta omia tarpeitaan, tunteitaan ja arvojaan sekä unelmiaan. Edellisten ilmaisemista estävät erilaiset kielteiset tunteet kuten pelko sekä häpeä. Nämä tunteet saavat ihmisen tuntemaan olonsa turvattomaksi, ja ne syntyvät turvattomassa kasvuympäristössä. (Aalto 2000, 9–11.)

Ryhmäturvallisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmistä kohtaavat mahdolliset uhat, jotka synnyttävät syyllisyyttä ja arvottomuudentunnetta, ovat minimoitu. Turvallisuus muodostuu Aallon mukaan viidestä eri osatekijästä. Nämä osat ovat luottamus, avoimuus, hyväksyntä ja tuen antaminen sekä sitoutuminen. Turvallisessa ryhmässä sen jäsenet kokevat olevansa hyväksytyjä. (Aalto 2000, 15–16.) Tämä pätee myös perheeseen. Perheen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttaa olennaisesti se, millainen ryhmäturvallisuus perheen sisällä vallitsee.

Hyvässä, turvallisessa ryhmässä ihmisen hyvät puolet tulevat esiin ja kehittymättömätkin puolet parantuvat. Turvallisessa ilmapiirissä yksilöt uskaltavat kokeilla uusia ulottuvuuksia itsestään ja ilmaista syvempiä tunteitaan. Turvallisessa ryhmässä ihminen kokee tulevansa hyväksytyksi ja arvostetuksi, ja tällä on myönteinen vaikutus hänen itsetuntoonsa. Turvattomassa ryhmässä taas vallitsee pelon ilmapiiri. Pelko sulkee ihmisten sisintä ja vaikeuttaa tuomasta esiin heidän parhaita puoliaan. Tällaisessa ryhmässä on helpompi puhua asiatasolla ja käyttäytyä aggressiivisesti. Itsestään puhuminen saattaisi johtaa uhatuksi tulemiseen, pilkkaamiseen ja haavoittumiseen. (Aalto 2000, 17.)

Aalto käsittelee teoksessaan tunnetulppia eli tunteita, jotka estävät ja vaikeuttavat tunneilmaisua ja näin koko elämää. Nämä tunteet nousevat negatiivisista kokemuksista läheisten ihmisten kuten vanhempien kanssa ja ovat usein heidän tietoisesti tai tiedostamatta aiheuttamiaan. Esimerkkinä voisi olla tilanne, jossa pieni lapsi on satuttanut itsensä ja tarvitsee vanhemman lohdutusta. Vanhemman mitätöidessä lapsen tunteet ja kieltäytyessään lohduttamasta lapselle tulee kokemus siitä, ettei hänen tunteitaan ole huomioitu ja otettu vakavasti. Toisena esimerkkinä voisi olla koti, jossa vanhemmat ovat vastanneet lapsen kiukkuun aggressiivisesti tai syyllistäen, jonka seurauksena lapsi alkaa pelätä aggression ilmauksia. (Aalto 2000, 20.)

Negatiiviset kokemukset ja niistä syntyneet kielteiset tunteet aiheuttavat voimakkaita esteitä ihmisen sisäiselle vuorovaikutukselle. Pelko ja syyllisyys voivat estää ihmisen oman persoonan ulottuvuuksien tunnistamisen, hyväksymisen sekä ilmaisemisen. Tunne omasta arvottomuudesta ja huonommuudesta voi johtaa syyllisyyteen ja häpeään. (Aalto 2000, 20.)

4.3 Malli ryhmäturvallisuuden arvioimisesta

Seuraavassa esittelemme Mikko Aallon mallin ryhmäturvallisuuden arvioimiseksi. Tasot on nimetty, ja niille on annettu koodi selkeyttämisen vuoksi.

Alin turvallisuuden taso on pelkäävä ryhmä (T1). Ryhmän jäsenet pelkäävät toisiaan, eivätkä uskalla olla omia itsejään. He peittelevät minuuttaan, jotta eivät tulisi naurunalaiseksi tai torjutuksi. Tällaisessa ryhmässä luovuus on tyrehtynyt.

Seuraava taso on turvaton ryhmä (T2). Turvattomassa ryhmässä jäsenet kokevat epävarmuutta ja he saattavat tuntea myös pelkoa. Jonkun ryhmän jäsenen ilmaistessaan itseään aidosti saamatta myönteistä vastakaikua, hän saattaa sulkeutua, eikä jatkossa uskalla ilmaista itseään.

Kolmantena on tuntematon, perusturvallinen ryhmä (T3). Tämän ryhmän tunnusmerkki on, etteivät sen jäsenet tunne varsinaisesti pelkoa tai epävarmuutta. Itseilmaisuus on kuitenkin varovaista ja tunnustelevaa, eivätkä ryhmän jäsenet koe itseään uhatuiksi.

Neljäs taso on tuttu, turvallinen ryhmä (T4). Ryhmän tuntemistaso on kohtalainen, ja jäsenten välillä vallitsee jonkinlainen luottamus siihen, ettei kukaan tule uhatuksi ilmaistessaan itseään rehellisesti.

Viidentenä on avoin ryhmä (T5), jossa toisten mielipiteet ja tunteet hyväksytään. Jäsenet uskaltavat jo ilmaista itseään niin mielipide-, tunne-, kuin arvotasollakin.

Seuraava taso on heikkoutta hyväksyvä ryhmä (T6). Tämän ryhmän jäsenillä on lupa ilmaista heikkouden tunteita. Tarpeiden ilmaisuus on sallittua, ja ryhmässä uskalletaan myös nauraa itselle ja toisille turvallisesti.

Seitsemäs taso on haavoittuvuutta salliva ryhmä (T7). Ryhmän jäsenten häpeän tunne alkaa kaikota. Jäsenet pystyvät puhumaan kipeistäkin asioista spontaanisti. Vihan ja surun kokeminen on sallittua.

Korkein ryhmäturvallisuuden taso on armahtava ryhmä (T8). Ryhmän jäsenet voivat kertoa pimeät puolensa ja sen, kuinka he ovat itse haavoittaneet muita. Ryhmä ottaa jäsentensä pimeät puolet vastaan anteeksiantavasti. (Aalto 2000, 22–23.)

5 KIRKON PERHETYÖ

Tässä luvussa perehdymme kirkon perhe- ja kasvatustyöhön ja sen taustalla oleviin kirkkolain sekä kirkkojärjestyksen säädöksiin. Esittelemme seurakunnan perhetyön tavoitetta kristillisen kasvatuksen tukijana sekä Kauniaisten seurakunnan perhetyötä.

Halusimme toteuttaa produktiomme yhteistyössä seurakunnan kanssa, sillä koemme seurakunnan perhetyön olevan tärkeä väylä perheiden tukemiseen. Seurakunnan perhetyön taustalla vaikuttaa kristillinen ihmis- ja perhekäsitys, jotka ovat meidän mielestämme hyvä perusta ihmisen kasvulle. Lisäksi oma kristillinen vakaumuksemme sekä tuleva kelpoisuutemme kirkon nuorisotyönohjaajan virkaan ohjasivat meitä yhteistyötahon valinnassa.

5.1 Kirkon tehtävä perhetyön näkökulmasta

Kirkon perhetyö painottaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Kirkon työ kattaa koko ihmisen elämänkaaren aina kasteesta lähtien konfirmaation kautta avioliittoon vihkimiseen ja siitä taas hautaamiseen. Näissä kirkon toimituksissa kiteytyy perheen ja suvun merkitys. Kirkon perhetyön tavoitteena on tarjota perheelle toimintaa, joka mahdollistaa perheen kasvun ja elämänkysymysten pohtimisen yhdessä perheenä. Yksi kirkon avioliitto- ja perhetyön tehtävistä on avioliiton tukeminen ja sitä kautta miehen ja naisen tunnesuhteen hoitaminen. (Sipiläinen & Ylä-Soininmäki 1993, 22.)

Kirkkolain neljännen luvun ensimmäisessä artiklassa on määritelty seurakunnan tehtävät. Näihin kuuluu monen muun tehtävän lisäksi kristillisen kasvatuksen järjestäminen. (Kirkkolaki 1993.) Kirkkojärjestyksessä taas säädetään, että vanhempien ja huoltajien tulee antaa lapsilleen kristillistä kasvatusta ja kirkon tunnustuksen mukaista opetusta. Kummit ja seurakunta tukevat tätä kasvatustyötä. (Kirkkojärjestys 1993.)

Meidän kirkko 2015 -strategiassa korostetaan perheen asemaa seurakunnan tärkeimpänä yhteistyökumppanina. Kastaessaan lapsensa vanhemmat sitoutuvat kummien kanssa tukemaan lapsen kristillistä kasvatusta yhteistyössä seurakunnan kanssa. Strategian mukaan seurakunnan tehtävänä on kotien hengellisen elämän tukeminen. Tärkeänä pidetään myös uskon ja kristillisen perinteen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Strategia korostaa perheen arkielämän tukemista ja vierellä kulkemista läpi ihmiselämän. (Kirkkohallitus 2007, 38.)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian lähtökohtina ovat kristillinen usko ja lähimmäisen rakkaus sekä kristillinen ihmiskäsitys. Strategia painottaa, että perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on nähtävä entistä tärkeämpänä. Strategian mukaan lapsi- ja nuorisotyössä on tärkeää panostaa määrätietoisesti perheiden hyvinvointiin, lapsuuden arvostamiseen ja vanhempien jaksamiseen. Seurakunnan tulisikin tehdä resurssi- ja toimintapäätöksiä perhelähtöisesti. Olisi myös etsittävä erilaisia toimintatapoja pitää yhteyttä perheisiin ja tukea heitä kristillisessä kasvatuksessa. Tukeakseen vanhemmuutta seurakunnat järjestävät parisuhdekursseja ja vanhemmille tarkoitettuja keskustelutilaisuuksia. Näiden tarkoituksena on rohkaista avoimeen keskusteluun vanhemmuudesta ja kasvatuksesta. (Kirkkohallitus 2004, 4–5, 25–26.)

Opinnäytetyömme produktio-osuuden eli perheleirin tavoitteena oli tukea perheiden yhtenäisyyttä sekä perheiden kristillistä kasvatusta. Leiriä suunnitellamme otimme huomioon kirkon perhetyöstä nousevia näkökulmia ja tavoitteita. Tämä näkyi muun muassa leirille valitsemassamme teemassa, joka oli luomiskertomus. Luomiskertomus kulki kantavana teemana koko leirin läpi.

5.2 Kirkon varhaiskasvatustyö

Seurakunnan varhaiskasvatustyö on olennaisessa roolissa, kun puhutaan alle kouluikäisten lasten perheiden tukemisesta. Perheleirimme pääkohderyhmä on alle kouluikäiset lapset ja heidän perheensä, ja tämän vuoksi käsittelemme seuraavassa seurakunnan varhaiskasvatustyötä.

Kirkon kasvatustyön tavoitteena on tukea perheiden elämää ja kristillistä kasvatusta. Kirkon kasvatustyön tarkoituksena on lisäksi välittää uskon traditiota sukupolvelta toiselle. Varhaiskasvatukseksi kutsutaan alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä parissa tapahtuvaa kasvatusta. Kirkon varhaiskasvatus on kristillisestä uskosta ja arvoista nousevaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaisvuosien kasvatustyössä korostuvat uskon tradition jakamisen lisäksi kasvatuksen kokonaisvaltaisuus ja lapsilähtöisyys sekä perheen arvostaminen. Kirkko painottaa lapsuuden merkitystä tärkeänä ja merkityksellisenä elämänvaiheena. Kasvatuskumppanuus lapsen perheen kanssa liittyy läheisesti kirkon varhaiskasvatukseen. Puhutaan myös ”kastekumppanuudesta”, sillä kasteessa seurakunta sitoutuu tukemaan lapsen vanhempia heidän kasvatustyössään. Sekä kaste- että kasvatuskumppanuus ovat vuorovaikutusta, läsnäoloa sekä rinnakkaineloa perheen ja seurakunnan välillä. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisyhmä 2008, 10, 15.)

Perhe on kirkon merkittävin yhteistyökumppani varhaiskasvatuksessa, jonka lähtökohtana on toimiva vuorovaikutus. Varhaiskasvatustyössä on tärkeää ottaa huomioon kunkin perheen tarpeet ja toiveet. Seurakuntien tulisi tarjota toimintaa perheille arkaamujen lisäksi myös iltaisin ja viikonloppuisin, jotta myös työssäkäyvien vanhempien perheillä olisi mahdollisuus osallistua. Pikkulapsiperheiden elämä voi olla kiireistä ja haastavaa ja siksi kirkon varhaiskasvatukselta vaaditaan yhä useammin keskusteluyhteyttä ja sielunhoidollista tukea. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisyhmä 2008, 35.)

5.3 Kristillinen kasvatusta perheessä

Saara Kinnunen on Vaasan seurakuntayhtymän perheneuvoja. Hän on koulutukseltaan filosofian ja valtiotieteen maisteri sekä erityistason perheterapeutti. (Vaasan seurakuntayhtymä i.a.) Teoksessaan ”Luottamustehtävä” Kinnunen avaa perheen ja kodin merkitystä lapsen hengellisen kasvun tukijana. Näemme kristillisen kotikasvatuksen tärkeänä, ja perheleirimme pyrkii omalta osaltaan tukemaan vanhempia tässä kasvatustyössä.

Pienelle lapselle usko on itsestään selvä osa hänen elämäänsä, mikäli se on itsestäänselvyys hänen vanhemmillensakin. Lapsi uskoo, mitä hänen vanhempansakin uskovat, ja oppii tapoja, joita hänen vanhempansa toteuttavat. Lapsen uskonnollisuuden kehitykseen vaikuttavat vahvasti varhaislapsuuden ihmissuhteisiin liittyvät tunnekokemukset. Mikäli lapsella ei ole kokemusta inhimillisestä rakkaudesta, on hänen vaikea käsittää Jumalan rakkautta. (Kinnunen 1996, 14–15.)

Tutkimusten mukaan lapsuudenkodin uskonnollisuudella on suuri merkitys ihmisen uskonnollisuuteen ja sen kehittymiseen. Kirkko painottaa vanhempien vastuuta kodin kristillisestä kasvatuksesta. Lutherin mukaan kristillinen opetus on nimenomaan perheen tehtävä. Kinnunen tuo esille erilaisia kristillisen kasvatuksen ulottuvuuksia. Näitä ovat muun muassa yhdessä rukoileminen, Raamatun lukeminen ja tutkiminen yhdessä, kirkkovuoden juhlapyhien vietto sekä seurakunnan toimintaan osallistuminen. (Kinnunen 1996, 40, 58, 72–73, 76, 90–92.)

5.4 Kauniaisten seurakunnan perhetyö

Kauniaisten seurakunnan perhetyön tavoitteena on tukea vanhemmuutta, kotien kristillistä kasvatusta ja arjessa jaksamista sekä tarjota vertaistukea kaunialaisperheille. Seurakunnan perhetyö tarjoaa kerhoja, erilaisia ryhmiä kuten ompeluseuran, perhepuiston ja perhemuskarin sekä retkiä ja leirejä. Lisäksi tarjolla on vanhemmille tarkoitettuja kursseja, joissa käsitellään vanhemmuuden haasteita. Seurakunta järjestää myös vuosittain äitiseminaareja, joissa käsitellään naisena ja äitinä olemiseen liittyviä kysymyksiä. Seminaarit ovat viikonloppumittaisia virkistys- ja lepoviikonloppuja. Kasvatukseen ja parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä ja haasteita voi pohtia perhetyöntekijän vastaanotolla. Nämä tapaamiset eivät kuitenkaan ole terapiaa, vaan oman elämäntilanteen jakamista. (Kauniaisten kaupunki i.a., Kauniaisten suomalainen seurakunta i.a.)

Syksyllä 2010 Kauniaisten seurakunnan perhetyössä on aloitettu uusi toimintamuoto, jonka nimi on Löytöretki-perhekerho. Kerho on itsetuntemusryhmä, jo-

hon sitoudutaan yhden lukukauden ajaksi. Kerhossa osallistuja voi löytää ymmärrystä ja uusia näkökulmia vanhemmuuteen, elämään kristittyinä sekä parisuhteeseen. (Kauniaisten seurakunta i.a.)

Kauniaisten seurakunnassa järjestetään 1–2 vuoden välein Thomas Gordonin kehittämä Toimiva perhe -kurssi (Kauniaisten suomalainen seurakunta 2009, 2). Kysyimme Kauniaisten seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijältä Sanni Hackmannilta, miten meidän perheleirimme ja Toimiva perhe -kurssi erosivat toisistaan. Hackmannin mukaan Toimiva perhe -kurssi oli kurssi- ja luentomuotoinen ja sen painopiste oli kurssin sisältöjen oppimisessa. Pääasiassa toiminta oli järjestetty erikseen vanhemmille ja lapsille. Toimiva perhe -kurssi oli siis hyvin erilainen kuin meidän leirimme, jossa keskityttiin perheiden leppoisaan yhdessäoloon ja yhteiseen tekemiseen.

6 KAUNIAINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Tässä luvussa esittelemme produktiomme toimintaympäristöä ja perusteluja sille, miksi valitsimme juuri Kauniaisten suomalaisen seurakunnan perhetyön yhteisötyötahoksemme. Tuomme esille tilastollista tutkimustietoa Kauniaisten väestöstä ja Kauniaisten seurakunnan perhetyöntekijän tuntemusta seurakunnan asiakasperheistä.

Alkuperäiseksi kohderyhmäksi produktiollemme olimme kaavailleet lastensuojelun perheitä. Jo olemassa olevien kontaktien kautta meille kuitenkin tarjoutui mahdollisuus toteuttaa leiri yhteistyössä Kauniaisten suomalaisen seurakunnan perhetyön kanssa. Punnitsimme näitä kahta vaihtoehtoa ja mietimme, onko kauniaislaisilla perheillä todella tarvetta perheen yhtenäisyyden tukemiseen. Keskusteltuamme Kauniaisten suomalaisen seurakunnan perhetyöntekijän Sanni Hackmannin kanssa saimme uutta näkökulmaa ja tietoa kauniaislaisten perheiden arjesta. Keskustelu auttoi meitä ymmärtämään kauniaislaisperheiden tuen tarpeita.

Kauniaisten suomalaisen seurakunnan perhetyön asiakasryhmän sosioekonominen asema on pääasiallisesti hyvä. Lähtökohdat hyvinvoivan perhe-elämän rakentamiseen ovat siis useimmilla kauniaislaisilla perheillä näennäisesti paremmat kuin esimerkiksi lastensuojelun asiakasperheillä. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua esimerkiksi perheen vähäinen yhteinen aika johtuen vanhempien vahvasta urasuuntuneisuudesta. Urasuuntuneisuus heijastuu myös lapsiin ja heidän vapaa-ajan viettoonsa. Lapset harrastavat paljon, mikä osaltaan vähentää perheen yhteistä aikaa. (Sanni Hackmann, henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2009.) Saamiemme tietojen perusteella tulimme siihen lopputulokseen, että Kauniaisten seurakunnan perhetyö on juuri oikea paikka toteuttaa perheiden yhtenäisyyttä tukeva leiri.

6.1 Kauniaisten kaupunki ja väestö

Kauniainen kuuluu pääkaupunkiseudun neljään kaupunkiin. Kauniaisten kaupungin sivuilla kaupunkia kuvaillaan viihtyisäksi huvila- ja puutarhakaupungiksi. Kaupunkikuvalle on ominaista pientalovaltaisuus sekä luonnonläheisyys. Kaupungin Internet-sivuilla kerrotaan huvilakaupungin olevan sosiaalinen ilmiö, jota leimaavat välittömyys ja tuttavallisuus. (Kauniaisten kaupunki i.a.)

Asukkaita Kauniaisissa on noin 8500, joista vuonna 2008 noin 39 % oli ruotsinkielisiä (Kauniaisten kaupunki i.a.). Koko maassa samana vuonna ruotsinkielisten osuus oli 5,4 % (Tilastokeskus i.a.). Kauniaisissa oli vuonna 2008 yhteensä 2300 perhettä, joista lapsiperheitä oli noin 1000. Lapsiperheiden osuus oli alhaisempi kuin Espoossa, mutta korkeampi kuin Uudellamaalla ja koko maassa keskimäärin. Yksinhuoltajaperheiden määrä oli alle 200. (Kauniaisten kaupunki 2009, 14, 30.)

Lapsiperheiden tarpeet on huomioitu hyvin Kauniaisten alueella. Lapsiperheille on tarjolla palveluita kuten päivähoito, äitiys- ja lasten neuvola, perhetyö ja kotihoito sekä perheneuvola. Lisäksi Kauniaisten seurakunta sekä kolmannen sektorin järjestöt Granin Lähiapu Ry ja Mannerheimin lastensuojeluliitto tarjoavat toimintaa ja apua perheiden arkeen. (Kauniaisten kaupunki i.a.)

Kauniaisten kaupungin poliittiset voimasuhteet jakautuvat niin, että ruotsalainen kansanpuolue oli vuonna 2009 suosituin puolue. Sillä oli 18 paikkaa kunnanvaltuustossa, kun taas kokoomuksen paikkaluku oli 13. (Kauniaisten kaupunki i.a.)

6.2 Kauniaislaisten sosioekonominen asema

Kauniaislaisesta aikuisväestöstä noin puolella on ylempi korkeakoulututkinto ja koko väestö on korkeasti koulutettua. Asukkaiden tulotaso on koulutuksen tuoman aseman vuoksi korkea. (Kauniaisten kaupunki 2009, 7.) Koulutus- ja tulotason katsotaan yleisesti ottaen olevan suhteessa muun muassa terveystason

ja elinajan odotteen kanssa. Tämä on näkyvissä Kauniaisia koskevissa tilastotiedoissa. (Kauniaisten kaupunki 2009, 7.)

Leena Hietaniemi on tehnyt Helsingin kaupungin tilastokeskukselle selvityksen yksityishenkilöiden tuloista ja veroista vuonna 2005. Tilastosta selviää, että Kauniaisissa tulot tulonsaajaa kohti olivat keskimäärin 45 785 euroa vuonna 2005, kun ne koko Suomessa olivat 21 726 euroa. Espoossa tienattiin tulonsaajaa kohden 31 742, Helsingissä 27 390 ja Vantaalla 25 013. Myös pääomatuloja saatiin Kauniaisissa huomattavasti enemmän kuin muissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa. Näin ollen Kauniaisissa on pääkaupunkiseudun korkeimmat keskitulot. (Hietaniemi 2007, 1.)

Alimpaan tuloluokkaan kuuluvia eli 1–19 999 euroa vuodessa tienavia lapsiperheiden tulonsaajia oli vuonna 2005 koko Suomessa lähes kuusi prosenttia. Helsingiläisistä lapsiperheiden tulonsaajista taas kahdeksan prosenttia kuului tähän tuloluokkaan. Espoossa ja Vantaalla heitä oli lähes viisi prosenttia, kun taas Kauniaisissa vastaava luku oli vain neljä prosenttia. Kauniaisissa perheiden ylimpään tuloluokkaan, eli yli 80 000 euroa vuodessa tienaviin kuului 65 % kauniaislaisista tulonsaajista. Espoossa tähän luokkaan kuului 40 %, Helsingissä 27 % ja Vantaalla 22 %. Koko maassa ylimpään tuloluokkaan kuului 15 %. (Hietaniemi 2007, 2–3.)

Vuonna 2006 kauniaislaisista 3,6 % oli työttömiä, ja koko Suomessa työttömien osuus oli 9,7 % väestöstä (Tilastokeskus i.a.). Toimeentulotuen saajia oli vuonna 2007 kauniaislaisista vain 2,7 % asukkaista, kun taas vuonna 2008 toimeentulotukea sai koko väestöstä 6,4 %. (Kauniaisten kaupunki 2009, 19; Stakes 2010).

6.3 Kauniaislaisten päihteidenkäyttö

Olemme perehtyneet Kauniaisten hyvinvointikertomukseen vuodelta 2009 ja tutustuessamme siihen yllätyimme alkoholinkäytön runsaudesta etenkin nuorten

keskuudessa. Tuomme seuraavassa esille joitakin opinnäytetyömme kannalta tärkeitä huomioita kauniaislaisten päihteidenkäytöstä.

Kauniaisissa alkoholia käyttää vähintään kerran viikossa 66 % miehistä ja puolet naisista. Vastaava luku Uudellamaalla on 55 % miehistä ja 37 % naisista. Humalahakuinen juominen on kuitenkin sekä miehillä että naisilla Kauniaisissa harvinaisempaa kuin Uudellamaalla ja koko maassa. (Kauniaisten kaupunki 2009, 36.)

Kauniaisissa vuonna 2008 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulu- ja lukioikäisten nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt. Kyselytutkimuksen tulokset osoittavat kuitenkin, että lukioikäisillä nuorilla humalajuominen ja huumeiden kokeilu lisääntyivät edelleen. Poikien humalahakuinen juominen on selvästi yleisempää kuin muualla pääkaupunkiseudulla keskimäärin, ja lähes puolet lukioikäisistä pojista ilmoitti juovansa itsensä tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa. Huolta aiheuttava tutkimustulos oli myös se, että yhä useamman nuoren vanhemmat eivät tiedä lastensa viikonloppuiltojen viettopaikkaa. Näitä nuoria oli yli puolet tutkimukseen osallistuvista yläkouluikäisistä nuorista. (Kauniaisten kaupunki 2009, 32.) Mikäli vanhemmat eivät tiedä, missä heidän lapsensa liikkuvat, voidaan päätellä, ettei perheen yhtenäisyys ole kovinkaan vahva. Tämä vahvistaa ajatustamme siitä, että perheen yhtenäisyyden tukemiselle on tarvetta. Perheen yhtenäisyyden tukeminen tulisi aloittaa jo varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat mutkistuvat.

7 JUMALA LOI PERHEEN -PERHELEIRI

Tässä luvussa esittelemme produktiomme, joka on perheleiri. Lisäksi tutustumme aiempiin perheleireihin, jotka ovat samankaltaisia kuin meidän suunnittelimme ja toteuttamamme leiri. Tuomme esille suunnitteluprosessin ja siihen vaikuttaneita tekijöitä ja esittelemme leirin kokonaisuudessaan mukaan lukien ne osuudet, jotka eivät olleet meidän vastuullamme. Luvussa yhdeksän paneudumme tarkemmin meidän suunnittelemiimme leirin ohjelmaosuuksiin.

7.1 Aiemmat samankaltaiset perheleirit

Olemme tutustuneet aiempaan perheen yhtenäisyyden tukemiseen liittyvään materiaaliin ja tutkimustietoon. Opinnäytetöitä, joiden aiheena on perheleiri, löytyi useita. Useimpien leirien painopiste oli kuitenkin toisenlainen kuin meidän leirimme. Pääpainona monilla leireillä oli vanhemmuuden tukeminen tai perheiden välinen vertaistuki. Monet näistä leireistä oli toteutettu lastensuojelun kentällä ja joitakin seurakunnan perhe- tai diakoniatyössä. Seuraavassa esittelemme tutkielmia, joiden johtopäätökset ovat merkittäviä meidän opinnäytetyömme kannalta.

Löytämistämme opinnäytetöistä lähimpänä meidän työmme aihetta oli keväällä 2010 valmistunut opinnäytetyö, Johanssonin ja Ketojan ”Aarteet perheessä. Voimavarojen tukeminen perheleirillä”. Johansson ja Ketoja tulivat opinnäytetyötä tehdessään siihen lopputulokseen, että seurakunnan perhetyö on edelläkävijän asemassa ennaltaehkäisevässä perhetyössä. (Johansson & Ketoja 2010, 39.) Tämä on merkittävä johtopäätös oman opinnäytetyömme kannalta.

Tarja Kuusrainen tutkii Pro gradu-tutkielmassaan toiminnallisuutta yhtenä lastensuojelun perhetyön menetelmistä. Tutkielmassaan Kuusrainen tuo esille näkökulman, jonka mukaan perheleireillä toteutettu yhteistoiminta on hyvä tapa tukea perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. (Kuusrainen 2002, 14, 51.)

Kuusraisien näkökulma tukee ajatustamme käyttää toiminnallisuutta ja perheleiriä välineenä perheiden yhtenäisyyden tukemiseen.

7.2 Työn eteneminen

Keväällä 2009 keskustelimme ensimmäisen kerran mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö yhdessä aiheesta perheen yhtenäisyyttä tukeva perheleiri. Puhuimme jo silloin, että tärkeä osa tätä leiriä olisivat erilaiset luovat ja toiminnalliset menetelmät. Syksyllä 2009 aloitimme teoreettisen viitekehyksen rakentamisen ja työstämisen. Tällöin yhteistyötahoksemme varmistui Kauniaisten seurakunnan perhetyö ja työelämätahon ohjaajaksemme seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijä Sanni Hackmann. Olimme monikulttuurisen opintokokonaisuuden ulkomaan harjoittelussa syksyllä 2009, ja jatkoimme opinnäytetyön tekemistä tammikuussa 2010.

Alkuvuodesta 2010 pidimme tiivistä yhteyttä työelämätahoomme sekä aloitimme leirin sisällön suunnittelun aktiivisesti. Suunnittelun tukena käytimme aiheeseemme ja leirillä käytettyihin menetelmiin liittyvää kirjallisuutta. Tapasimme perhetyöntekijää suunnitteluvaiheen aikana kahdesti ja koko vetäjätiimin kesken kerran ennen leiriä. Perheleirin suunnitteluvaiheesta kerromme tarkemmin kapaleessa 7.3.

Perheleiri toteutettiin Espoon seurakuntayhtymän Hilan leirikeskuksessa 10.–11.4.2010. Hila sijaitsee Kirkkonummella meren rannalla, ja siihen kuuluu kaksi majoitusrakennusta, joista toisessa on ruokailutilat, sekä sauna ja metsäkappeli (Espoon seurakunnat i.a.). Hilan leirikeskus oli viihtyisä ja rauhaisa paikka luonnon helmassa ja se soveltui hyvin käyttötarkoitukseemme.

Syksyllä 2010 jatkoimme opinnäytetyötämme kirjoittamalla teoreettista viitekehystä, raporttia perheleiristä sekä analysoimalla saamaamme palautetta. Palautteen ja omien havaintojemme pohjalta kirjasimme ylös omia pohdintojamme ja oivalluksiamme, ja syksyn 2010 aikana kirjoitimme opinnäytetyön valmiiksi.

7.3 Perheleirin suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheen aikana keskustelimme ja prosessoimme aktiivisesti ideoitamme Kauniaisten suomalaisen seurakunnan kokeneen lapsi- ja perhetyöntekijän Sanni Hackmannin kanssa. Tämä prosessointi oli antoisaa erityisesti siksi, ettei kumpikaan meistä ollut koskaan ollut suunnittelemassa tai toteuttamassa perheleiriä. Hackmannilta saimme arvokasta tietoa perhetyöstä ja siitä, mitä tulee ottaa huomioon perheleiriä suunnitellessa. Hackmannin mukaan perheleirillä on tärkeää, että perheillä on riittävästi aikaa rentoon yhdessäoloon. Tämän vuoksi supistimme leirin ohjelmaosuutta. Lisäksi Hackmann piti tärkeänä, että perheleirillä olisi tarjolla vanhemmille hoito- ja hierontapalveluja, joihin he olivat tottuneet jo aiemmilla Kauniaisten seurakunnan leireillä.

Suunnitteluvaiheen koimme innostavaksi ja idearikkaaksi. Hankalaksi suunnitteluvaiheessa osoittautui kuitenkin se, että emme tienneet millaisia perheitä leirille tulisi. Suunnittelemiemme toimintatuokioiden tulisi sopia niin vauvaperheille, yksinhuoltajaperheille kuin perheille, joiden lapset ovat kouluikäisiä. Tämän vuoksi pyrimme valitsemaan sellaista toimintaa, jota pystyisi tarpeen mukaan varioimaan eri-ikäisille ja erilaisille perheille soveltuvaksi.

Saimme tiedot leirille osallistuvista perheistä noin viikkoa ennen leiriä. Perhetyöntekijä tunsi suurimman osan leirille tulevista perheistä ja heidän taustoitään edeltä käsin, mikä toisaalta helpotti, mutta toisaalta rajoitti leirin ohjelman loppuun hiomista. Perhetyöntekijän tietojen perusteella loimme ennakkokäsityksemme, joiden pohjalta muokkasimme leirin ohjelmaa. Suunnitteluamme tämä rajoitti esimerkiksi siten, että tiesimme, ettei joku perheistä ollut välttämättä tottunut ohjelmoituun leiritoimintaan.

Ideoidessamme leirin kestoa ja sisältöä pidimme tarkoituksen mukaisena, että leiri olisi kestoltaan nelipäiväinen tai että viikonloppuleiriin olisi sisällynyt 2–3 tapaamiskertaa ennen ja jälkeen leirin. Työelämäyhteyden varmistuessa ilmeni kuitenkin, että järjestäessämme leirin yhteistyössä Kauniaisten suomalaisen seurakunnan kanssa leirin kesto olisi pisimmillään viikonlopun mittainen. Monien muutosten jälkeen leirin pituus lyheni kestoltaan kaksipäiväiseksi, jolloin leiri

alkoi lauantai-iltana ja päättyi sunnuntai-iltapäivänä. Nämä muutokset vaikuttivat leirin sisältöön ja rajoittivat suunnitteluamme. Leirin lyhentyessä perheiden yhteiselle toiminnalle ja leirin teeman käsittelylle jäi suunniteltua vähemmän aikaa.

Lisäksi pitkään oli epäselvää se, missä pitäisimme leirin. Helmikuun lopulla selvisi, että leiri pidettäisiin Hilan leirikeskuksessa 10.–11.4.2010, kun alkuperäinen ajankohta olisi ollut 23.–25.4.2010 ja pitopaikkana oli tarkoitus olla eräs majoituspalveluja tarjoava oppilaitos Sammatissa. Nämä muutokset tapahtuivat meistä riippumattomista syistä.

Tahdoimme luoda leirillemme kiireettömän ilmapiirin. Tämä etenkin sen vuoksi, että olimme saaneet sellaisen vaikutelman, että kauniaislaiset ovat hyvin kiireisiä johtuen vahvasta urasuuntautumisesta. Jim Solatien mukaan ihminen tarvitsee uutta oppiakseen ja asioita jäsentääkseen aikaa hengähtää ja rauhoittua (Solatie 2009, 36). Kiireettömän ilmapiirin takaamiseksi suunnittelimme leirin ohjelman väljäksi, jotta perheillä olisi aikaa rauhalliseen yhdessäoloon.

7.4 Leirin teema

Työstäessämme leirin teemaa pidimme tärkeänä, että se pohjautuisi Raamattuun. Eri teemavaihtoehtoja pohtiessamme pidimme yhteyttä perhetyöntekijään, jolta saimme tietoa seurakunnassa lähiaikoina esillä olleista teemoista. Teeman kautta pyrimme tuomaan kristillisen elämäntutkimuksen näkyväksi leirillä. Lisäksi halusimme teeman avulla yhdistää leirin eri osuudet yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Leirin teema kulki punaisena lankana läpi koko leirin ohjelman.

Leirin teemaksi valikoitui luomiskertomus, sillä luomiskertomus sopi mielestämme perheille ja erityisesti lapsille siinä esiintyvien eläinten johdosta. Luomiskertomus on valoisa ja positiivinen kertomus, jossa Jumala luo maailman, ja ihmisen omaksi kuvakseen ja yhteyteensä. Tämä ajatus on mielestämme tärkeä, ja sen kautta oli mahdollista tuoda leiriläisille näkökulma jokaisen ihmisen

ainutlaatuisuudesta. Luomiskertomus-teemaan sai hyvin liitettyä suunnittelemiimme ohjelmaosuuksia. Lisäksi teema sopi kevääseen ja siihen liittyvään uuden alkuun.

7.5 Perheleirin osallistujat ja toteuttajat

Alusta asti oli selvää, että leirille tulisi meidän lisäksi neljä työntekijää, jotka olivat Kauniaisten seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijä Sanni Hackmann, kaksi lastenohjaajaa sekä pappi. Leirin suunnittelun alkuvaiheessa pohdimme Hackmannin kanssa, olisiko leirillä mahdollisesti tarvetta isosille. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että leirin luonteen vuoksi emme tarvitsisi isosia. Toisin kuin perheleirit, joilla olemme itse olleet, oli meidän leirimme tarkoituksena maksimoida perheen yhdessä viettämä aika.

Leirille osallistui viisi perhettä, joista yksi oli yksinhuoltajaperhe. Yhdestä perheestä leirille osallistui äiti lapsineen. Alle 1-vuotiaita oli yksi, alle kouluikäisiä kuusi ja kouluikäisiä neljä lasta. Yhteensä leirillä oli siis yksitoista lasta ja kahdeksan vanhempaa, eli viisi äitiä ja kolme isää.

7.6 Perheleirin toteutus

Menimme perhetyöntekijän ja papin kanssa valmistelemaan leiriä Hilan leirikeskukseen jo perjantaina 9.4.2010. Lastenohjaajat saapuivat leirikeskukseen lauantaiamuna, ja perheet noin kello 9.30 omilla autoillaan. Aloitimme leirin yhteisellä tutustumishetkellä, josta kerromme tarkemmin kappaleessa 9.1. Seuraavaksi oli vuorossa lounas ja päivälepo, joiden jälkeen oli ohjelmassa tikkupullan paistoa ulkotakassa ja päiväkahvi. Päivälevon ajaksi olimme varanneet mukaan valvoville leiriläisille pientä mukavaa tekemistä kuten kirjoja, lehtiä ja leluja.

Tikkupullan paistamisen jälkeen oli vuorossa leikkimielinen vesiviesti. Vesiviestin jälkeen perheet saivat kulkea luontoradan. Vesiviestistä ja luontoradasta kerromme kappaleissa 9.3 ja 9.4. Perheiden kuljettua luontoradan ohjelmassa oli

vapaa-aikaa ja tämän jälkeen päivällinen. Päivällisen jälkeen oli saunat halukaille, miesten ja naisten vuorot erikseen. Lisäksi vanhemmille oli tarjolla erilaisia hoitoja kuten kosmetologi ja hieroja. Iltapalan jälkeen pidimme iltahetken, josta kerromme kappaleessa 9.5. Leiriläisten käytyä nukkumaan pidimme tiimin kesken lyhyen palaverin, jossa kävimme läpi kulunutta sekä tulevaa leiripäivää ja jokainen sai sanoa tunnelmiaan leirin tässä vaiheessa.

Sunnuntaiaamun aloitimme laulamalla vetäjätiimillä leiriläisille herätyslauluksi laulun ”Pienen pieni veturi”, minkä tarkoituksena oli herättää leiri lempeästi uuteen leiripäivään. Aamupalan jälkeen perhetyöntekijällä ja papilla oli vanhemmille omaa ohjelmaa, minkä ajaksi me opiskelijat ja lastenohjaajat menimme lasten kanssa leikkimään ulos. Vanhempien omassa ohjelmassa käsiteltiin erästä parisuhde-aiheista artikkelia ja työskenneltiin Väestöliiton parisuhde-korttien parissa.

Vanhempien oman ohjelmaosuuden jälkeen oli ohjelmaa, jossa perheet saivat viettää yhdessä aikaa erilaisten toimintojen parissa. Tästä yhteistoiminnallisesta osuudesta kerromme kappaleessa 9.6. Tämän jälkeen oli lounas ja päivälepo. Päivälevon jälkeen oli leirin viimeinen yhteinen osuus eli leirikirkko, joka toteutettiin metsäkappelissa. Leirikirkon teemana oli luomiskertomukseen liittyen lepopäivä, ja leirikirkon oli suunnitellut leirin pappi. Avustamassa oli perhetyöntekijä. Kirkkohetkessä perheillä oli myös mahdollisuus käydä ehtoollisella, ja tästä mahdollisuudesta pappi oli kertonut edellisenä päivänä ja kehottanut perheitä miettimään aihetta.

Leirikirkon lopuksi perhetyöntekijä antoi jokaiselle perheelle pienen kirjasen lahjaksi. Sitten me opiskelijat kiitimme perheitä leiristä ja lauloimme yhdessä heidän kanssaan ”Ken on luonut kukkasen” -laulun, kuten olimme tehneet leirin aluksi. Kirkkohetken jälkeen oli vielä päiväkahvit, jonka jälkeen hyvästelimme perheet kotimatalle.

8 LEIRIN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

Suunnitellessamme leiriämme pidimme ensiarvoisen tärkeänä sitä, että perheet tekisivät mahdollisimman paljon yhdessä leirillä. Tämän vuoksi valitsimme yhdeksi käytettäväksi menetelmäksi toiminnallisuuden. Halusimme leirille myös elämyksellisyyttä ja luovuutta, sillä näiden menetelmien kautta halusimme tarjota uudenlaista näkökulmaa perheen yhdessäoloon. Oman kokemuksemme mukaan useat perheleireistä olivat sellaisia, joissa pääosa ohjelmasta oli erikseen lapsille ja vanhemmille. Meidän tarkoituksenamme oli suunnitella ja toteuttaa leiri, jossa perheet saisivat kokea ja tehdä yhdessä asioita, ja tällä tavoin lähestyä toisiaan. Tässä luvussa esittelemme nämä kolme leirillä käyttämääme menetelmää, jotka ovat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja luovuus.

8.1 Toiminnallisuus

Tarja Kuusrainen tutkii Pro gradu -tutkielmassaan toiminnallisuutta yhtenä lastensuojelun perhetyön menetelmänä. Toiminnallisuus on työmenetelmä, jota tulisi käyttää systemaattisesti tavoitteiden saavuttamiseksi. Toiminnallisuudelle perhetyössä löytyy lähtökohtia aivan Suomen sosiaalityön historian alkuajoilta, nimittäin settlementiliikkeestä. Settlementiliikkeessä tarkoituksena oli lisätä arjen selviytymiskykyä avunsaajille toiminnallisuuden avulla opettamalla lukutaitoa, hygieniaa ja lastenkasvatusta sekä ruoanlaittoa. (Kuusrainen 2002, 14, 61.)

Lastensuojelun perhetyössä suositaan koko perheen yhteistä toimintaa, sillä tällä tavoin voidaan tukea kaikkien perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi perheleireillä ohjattu toiminta antaa tähän mahdollisuuden, kun tehdään yhdessä kaikenlaista mukavaa. Tällainen perheen yhteinen toiminta on yleensä erityisen merkityksellistä lapsille, jotka jäävät muistelemaan yhdessä vietettyjä hetkiä pitkäksi aikaa. (Kuusrainen 2002, 51.)

Salo-Chydeniuksen mukaan toiminta on useimmiten sekä objektiivisesti mitattavaa ja havainnoitavaa että subjektiivisia merkityksiä, käsityksiä ja kokemuksia.

Toimija itse on ainut, joka voi määritellä merkityksen omalle toiminnalleen. (Salo-Chydenius 2002, 9.) Lehtonen toteaa elämysten ja kokemusten kautta oppimisen olevan ihmiselle luontainen tapa kehittyä (Lehtonen 1998, 7).

Toiminnallisuuden selkeimpiä merkityksiä ovat sen motivoiva ja aktivoiva vaikutus. Tärkeä merkitys on myös toiminnan virkistävällä luonteella. Tekemällä mukavalta tuntuvia asioita muuttuvat ajatukset ja sitä kautta myös tunteet positiivisemmiksi, mikä lisää ihmisen hyvinvointia. Samalla asiakkaalle annetaan välineitä hänen oman arkielämänsä tarkasteluun. (Kuusrainen 2002, 44–45.) Oman toiminnan kautta saavutetut vuorovaikutuksen, kauneuden ja ilon kokemukset antavat ihmiselle voimaa (Salo-Chydenius 2002, 11, 45). Pyrimme valitsemaan leirillemme motivoivia toimintoja ja harjoitteita, joiden avulla perheet saisivat yhteisiä positiivisia kokemuksia. Tällaisia toimintoja olivat muun muassa elämyshuone, ihmisen muovailu, luontorata ja tikkupullan paistaminen. Näistä lisää luvussa 9.

Perhetyön asiakasryhmät ovat niin sanottuja ihmissuhderyhmiä, ja näissä keskeistä ovat vuorovaikutukselliset tekijät. Ihmissuhderyhmiä koskevat seuraavat Ken Heapin (1979) teorian mukaiset toiminnallisen ryhmätyön tavoitteet: 1) kontaktien ja vuorovaikutuksen lisääminen, 2) ongelmien käsittelyn helpottaminen, 3) sosiaalisen kasvun ja oppimisen edistäminen ja 4) itseluottamuksen ja itsetunnon kasvu onnistumisen kautta. (Kuusrainen 2002, 16.) Produktiomme ihmissuhderyhmä on perhe, johon nämä toiminnallisen ryhmätyön tavoitteet pätevät varsin hyvin. Leirin toimintaa suunnitellessamme tavoitteemme oli ottaa nämä näkökulmat monipuolisesti huomioon.

8.2 Elämyksellisyys

Telemäen mukaan ajatus elämysten ja seikkailujen käyttämisestä kasvatuksellisessa tarkoituksessa ei ole uusi. Jo Platon esitti aikanaan ”Tasavalta”-teoksessaan näkemyksen siitä, että lapset voitaisiin parhaiten opettaa kantamaan aikuisuuden tuomia velvoitteita ja vastuuta käytännön tilanteissa. (Telemäki 1998, 11.)

Kuusrainen toteaa, että monenlaisesta toiminnasta saa elämyksiä ja oivalluksia. Toiminnassa elämyksellistä voi olla esimerkiksi vuorovaikutus, toimiminen ryhmässä tai oppimiskokemukset. Elämyksellisyys voi olla erityisen merkityksellistä sen tähden, että siitä saadut hienot kokemukset, mieleenpainuvat muistot ja oivallukset voivat olla ainutlaatuisen tärkeitä avatessaan tietä muutokselle. (Kuusrainen 2002, 55–56.)

Elämyksellisyys on hoitavaa, sillä sen kautta ihminen oppii tuntemaan itseänsä ja hänen minäkuvansa vahvistuu. Lisäksi onnistumisen elämykset vahvistavat itsetuntoa ja eheyttävät persoonaa. Ihmisen psyykkisen hyvinvoinnin kannalta tärkeää on omien tunteiden tunnistaminen, kohtaaminen sekä niiden työstäminen. Tällainen psyykkinen työskentely on elämyksellisyydessä hoitavaa. (Kuusrainen 2002, 56–57.)

Merkittävään elämykseen liittyy voimakas tunne-elämys, eli niin sanottu huippuelämys. Tällainen elämys säilyttää tunnelatauksen pitkään ja voi tällä tavoin johtaa muutokseen ihmisen käyttäytymisessä. Huippuelämykseen liittyy toiminnan suorittamisen lisäksi olennaisesti se, miten ihminen tulkitsee ja oivaltaa toiminnan ja se, miten hän tiedostaa toiminnan päämäärän. Elämyksellisyys on aina toimintaa todellisuudessa: arkea ei siis rajata pois, vaan etsitään uusia tapoja tarkastella sitä. Huippuelämykset kuuluvat elämään, ja ne auttavat oman todellisuuden löytämistä ja kokemista jollakin uudella tavalla. Mikäli huippuelämykset eivät liity ihmisen jokapäiväiseen arkeen, hän voi saada niistä hyötyä vain satunnaisesti. Toimiakseen tuloksellisina kasvunvälineinä olisi huippuelämysten liityttävä ihmisen arkeen ja lisäksi muututtava myös osaksi sitä. (Kuusrainen 2002, 56–57, 59.)

Kuusrainen pohtii elämyksellisten huippukokemusten suhdetta arkiseen toimintaan. Huippukokemusten ei suinkaan aina tarvitse olla esimerkiksi kiipeilyä, sukellusta tai koskenlaskua. Toisinaan ruoan valmistaminen yhdessä ja sen syöminen voivat olla elämys. Perhetyöntekijöiden mielestä on hyvä pitää toiminnan pääajatuksena se, että asiakkaat voisivat toteuttaa samankaltaisia toimintoja omassa arjessaan. Kuusraisen mukaan on kuitenkin mahdotonta tietää, minkälainen kokemus on asiakkaalle merkityksellinen. (Kuusrainen 2002, 57.)

Lähtiessämme suunnittelemaan perheleiriä pidimme tärkeänä, että perheet saisivat ideoita ja toimintatapoja arkeensa. Sen tähden emme valinneet toiminoiksi köysiratoja, kiipeilyä tai muuta sen tapaista. Sen sijaan valitsimme arkisempia tapoja toimia yhdessä perheen kesken. Pyrimme myös huomioimaan toiminnassa subjektiivisen kokemuksen tärkeyden, sillä on mahdotonta tietää, millainen vaikutus yksittäisellä harjoitteella on leiriläisen henkilökohtaiselle elämälle. Toimme leirillä esille sen seikan, että kaikki osallistuminen on vapaaehtoista.

Elämyksellisyydessä tärkeäksi koemme myös sen, että siinä ihmiselle tarjoutuu mahdollisuus oivaltaa omaan elämäänsä liittyviä asioita uudella tavalla. Tästä voi avautua hyvä mahdollisuus muutokselle joko yksittäisen ihmisen tai koko perheen elämässä.

8.3 Luovuus

Luovuus on kykyä löytää odottamattomia, uusia yhteyksiä eri asioiden välille sekä kykyä luoda uutta vanhojen toimintatapojen toistamisen sijaan. Luovuus on erilaisten vaihtoehtojen etsimistä, uusien näkökulmien oivaltamista ja erilaisten keinojen kokeilemistä. Luovuudessa ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tehdä asioita, vaan lukuisia erilaisia oikeita tapoja, jotka johtavat erilaisiin lopputuloksiin. (Solatie 2009, 18–20.) Luovuudessa ei kuitenkaan ole tärkeintä se, mitä saadaan aikaan lopputulokseksi, vaan itse matka on merkityksellinen. Se, mitä ihminen on kokenut jättää jäljen ihmiseen itseensä. Luovuus sisältää jotakin epävarmaa ja uutta, jota ei voi ennalta tietää, ja siksi siihen heittäytyminen voi herättää pelkoa. (Friis & Kaikko 2008, 5.)

Luovat ihmiset nauttivat luovasta toiminnasta nimenomaan toiminnan itsensä vuoksi. He jäävät ikään kuin koukkuun huippukokemuksiin, joita he saavat toiminnasta. Huippukokemuksia voi saada missä tahansa toiminnassa. Tärkeää on, että seuraavat ehdot täyttyvät: 1) toiminnan tavoitteiden tulee olla selkeitä, 2) toiminnasta saa välitöntä palautetta, 3) toiminta ei ole liian helppoa eikä liian vaikeaa, 4) keskittyminen suuntautuu täydellisesti toimintaan, 5) toiminnan ai-

kana ei ajatella mitään muuta, ja 6) toiminta koetaan itsetarkoituksellisen tärkeäksi. (Koski & Tabermann 2002, 118.) Perheleirimme toiminnan suunnittelussa meidän oli haastavaa saada yllämainitut ehdot toteutumaan, sillä perheet olivat erikokoisia ja niissä oli eri-ikäisiä lapsia. Esimerkiksi luontoradan suunnittelussa oli hankalaa saada sen haastavuustaso vastaamaan perheiden kykyjä.

Luovuus on tärkeä osa myös nyky-yhteiskunnan vaatimuksia. Aalto toteaa turvallisen ryhmän olevan tärkeä edellytys luovuudelle ja ongelmanratkaisulle sekä jatkuvalla oppimiselle. Turvalliset vuorovaikutusryhmät ovat ensisijaisen tärkeitä erityisesti elämän taitoja opetellessa. Tiedollinen oppiminen on muuttunut vuorovaikutusprosessiksi, jossa turvallisessa ryhmässä ilmaistaan mielipiteitä ja tunteita. Turvallinen ryhmä toimii tällöin myös peruslähtökohtana luovuudelle. (Aalto 2002, 4-5.)

Leirillä oli harjoitteita, joissa tarvittiin luovuutta. Halusimme tarjota perheille ympäristön, jossa he voisivat yhdessä perheenä koetella luovuuttaan ja yhteistyötaitojaan. Luovien harjoitteiden kautta pyrimme parantamaan perheiden ryhmäturvallisuutta.

9 SUUNNITTELEMAMME JA TOTEUTTAMAMME OHJELMA LEIRILLÄ

Tässä luvussa esittelemme omat osuutemme leirin suunnittelusta ja toteutuksesta. Seuraavassa leirin ohjelma, johon olemme merkinneet omat osuutemme lihavoidulla fontilla.

Leiriohjelma

Lauantai

9.30 Perheiden saapuminen ja majoitus

10.00–11.30 **Aloitushetki**

11.30–12.30 Lounas

12.30–14.00 Päivälepo

14.15 **Tikkupullan paisto**

Vesiviesti ja luontorata

17.00 Päivällinen

Saunat ja hoidot

19.30 Iltapala

20.15 **Iltahetki**

Nukkumaan

Sunnuntai

8.30 Aamupala

9.30–10.30 Aikuisille omaa ohjelmaa, lapsille ulkoilua

10.30–11.30 **Perheen yhteinen toiminta: rakkauspussilakana, perhekukkanen ja ihmisen muovailu**

11.30 Lounas

12.30–13.30 Päiväunet

14.00–14.45 Leirikirkko: lepopäivä

14.45 Päiväkahvi

Kotiinlähtö

9.1 Aloitushetki

Aloitushetken tavoitteena oli esitellä leirin teema eli luomiskertomus ja käytännön ohjeita leiriin liittyen. Lisäksi tarkoituksena oli tehdä leiriläiset ja leirin vetäjät toisilleen tutuiksi. Halusimme luoda heti leirin alkuun turvallisen ja lämpimän ilmapiirin.

Aloitushetkeä varten olimme järjestäneet tuolit ja sohvapöydät ympyrän muotoon koontumistilaan. Tutustumishetken aluksi leirin vetäjät esittelivät itsensä lyhyesti ja perhetyöntekijä kertoi leiristä hieman. Perhetyöntekijä kävi läpi myös turvallisuusasioita, ja tämän jälkeen alkoi varsinainen tutustuminen ja leirin teemaan eli luomiskertomukseen orientoituminen.

Aloitimme pitämällä seitsemän kysymyksen luomisvisan, jonka kysymykset olivat helppoja ja hauskoja ja liittyivät teemaamme. Jatkoimme teeman työstämistä eläinperhetoiminnalla, jossa siirryimme pöytien ääreen ja jokainen perhe sai valita, mikä eläinperhe he olisivat. Perheiden muodostamien ryhmien teemaksi olimme valinneet eläinperheet, sillä eläimet liittyivät olennaisesti pääteemaamme, eli luomiskertomukseen. Tarjolla oli erilaisia eläintarroja, joista perheet saivat valitsemaansa eläintä kuvaavan tarran ja tehdä niistä nimipinssit itselleen. Lisäksi perheet tekivät ovikyltit huoneidensa oviin. Ohjeistimme tekemään ovikyltin kirjoittamalla siihen eläinperheen nimen, esimerkiksi ”Käärmeet”, ja sen jälkeen koristelemaan kyltin haluamallaan tavalla. Kaikkien saatua teoksensa valmiiksi siirryimme takaisin piiriin istumaan, ja perheet saivat vuorotellen esitellä, mikä eläinperhe he ovat sekä kertoa nimensä. Lopetimme yhteisen hetken laulamalla laulun ”Ken on luonut kukkasen” jokaisen perheen valitsemalla eläimellä, eli esimerkiksi ”Ken on luonut käärmeetkin”. Perhe sai itse päättää eleen joka näytettiin, kun heidän kohdallaan laulua laulettiin.

Koemme, että onnistuimme luomaan rauhallisen ja kiireettömän tunnelman aloitushetkeen. Leirin teema tuotiin esille selkeästi. Leirin vetäjät ja osallistujat olivat sitoutuneita toimintaan ja tuntuivat kokevan sen mielekkääksi.

9.2 Tikkupullan paisto

Halusimme toteuttaa leirillä elämyksellisen ruokailun, jonka tavoitteena oli tarjota perheille elämys ja mahdollisuus oivaltaa yhteisen ruokailun tärkeys. Tämä erityisesti siksi, että nykyaikana perheiden yhteinen ateriointi on vähäistä. Kuusrainen toteaa, että yhteinen ruoan valmistaminen ja ruokailu voivat olla elämys. Tarjoamalla yhteisen ruokailun pyrimme siihen, että perheet voisivat toteuttaa samankaltaista toimintaa omassa arjessaan. Tämänkaltaisen arkeensiirron tulisi Kuusraisen mukaan olla toiminnan pääajatuksena. (Kuusrainen 2002, 57.)

Valitsimme elämysruokailuksi ulkotakan äärellä toteutettavan tikkupullan paiston ja päiväkahvin. Leirikeskuksen emännät olivat valmistaneet tikkupullataikinan ja tuoneet sen sekä muut päiväkahvitarvikkeet ulkotakan luokse. Leirin vetäjät ja perheet paistoivat pullia ja viettivät kahvihetken yhdessä ulkosalla. Toteutimme elämysruokailun ulkona luonnon äärellä, jotta voisimme nauttia Jumalan luomasta luonnosta yhdessä leiriläisten kanssa.

Tikkupullan paisto oli mukava hetki, mutta olisi ollut vielä mukavampi, jos kaikki perheet olisivat päässeet osallistumaan siihen. Nyt kaikki eivät päässeet paikalle johtuen esimerkiksi lasten päiväunista. Jotta perheet olisivat saaneet olla lähempänä toisiaan tikkupulla-hetkessä, olisi pöytien ja tuolien asettelu pitänyt suunnitella toimivammaksi. Näin ollen myös leirin tarkoituksella tukea perheiden yhtenäisyyttä olisi ollut parempi edellytys toteutua.

9.3 Vesiviesti

Valitsimme leirin yhdeksi harjoitteeksi vesiviestin, jonka tavoitteena oli perheen yhteinen tekeminen ja irroittelu leikkimielisessä kilpailussa. Jotta perheiden erilaiset tarpeet tulisivat huomioituksi mahdollisimman hyvin, valitsimme leirille erilaisia toimintoja ja harjoitteita. Halusimme myös ottaa huomioon lasten tarpeen reippaalle ulkoilulle ja liikkumiselle sisällä tapahtuvan toiminnan vastapainoksi. Vesi on yksi Jumalan luomista elementeistä. Halusimme tässä leikissä

tuoda esille tämän osan luomiskertomusta, eli veden luomisen, konkreettisesti ja hausalla tavalla leiriläisille.

Vesiviesti järjestettiin aukiolla, ja sen ideana oli perheiden leikkimielinen kilpailu toisiaan vastaan. Leikin aluksi kerroimme leiriläiselle, että Jumala loi myös veden, ja nyt tutustuisimme yhteisen kilpailun kautta veteen. Pääideana ei ollut voitto, vaan hauska yhdessä oleminen. Vesiviestissä jokaisella perheellä oli oma ämpäri, johon heidän oli tarkoitus viedä vettä suuremmasta ämpäristä muovimukilla mahdollisimman nopeasti. Vetäjien rooli vesiviestissä oli kannustaa ja ottaa aikaa. Lopussa kaikki perheet palkittiin lakupatukoilla hyvästä yhteistyöstä.

Vesiviesti oli onnistunut yhteistoiminnallinen tuokio, josta perheet tuntuivat nauttivan. Suunnitellessamme vesiviestiä olimme pelänneet, miten perheiden eritasoiset kilpailijat tulisivat otetuksi huomioon vesiviestissä. Pelko osoittautui kuitenkin turhaksi, sillä perheet olivat hyvin toiminnassa mukana ja heillä tuntui olevan hauskaa.

9.4 Luontorata

Tavoitteena luontoradassa oli antaa perheille tilaisuus luovaan ja toiminnalliseen yhdessä tekemiseen. Toisena tavoitteena oli, että kulkiessaan luontoradalla perheet saisivat tilaisuuden katsella ympärilleen ja tutustua Jumalan luomaan luontoon. Luontoradan kautta halusimme tuoda esille näkökulman, että perheen yhdessä viettämä aika voi koostua tavallisista, arkisista asioista. Laadukkaaseen yhdessäoloon ei välttämättä tarvita yhteisiä kalliita harrastuksia tai hienoa teknologiaa.

Luontorata koostui neljästä rastista, jotka olimme suunnitelleet perheiden erilaisuuden huomioiden. Suunnitteluvaiheessa pyrimme huomioimaan mahdollisimman hyvin, miten lasten ikä ja koko vaikuttavat perheen liikkumiseen luonnossa. Lisäksi halusimme ottaa huomioon erikokoiset perheet suunnittelemalla luontoradan rastit sekä pienille että suurille perheille sopiviksi.

Luontoradalle lähetimme perheet yksi kerrallaan, jotta he saisivat kulkea sen rauhassa oman perheen kesken. Lähtiessään luontoradalle perheet saivat mukaansa kaksi eläinkorttia sekä pienen maskottirotan. Luontoradan alussa oli laminoitu kannustusviesti, jossa perheet toivotettiin tervetulleiksi radalle. Ensimmäisellä rastilla perheitä pyydettiin katsomaan ensimmäistä eläinkorttia ja liikkumaan siinä olevan eläimen tavoin edessä näkyvälle merkille, ja merkillä taas pyydettiin katsomaan toista korttia jonka mukaan tuli liikkua seuraavalle rastille. Rastilla leiriläiset tutustuivat Jumalan luomiin eläimiin eläytymällä eläimen rooliin. Toisella rastilla perheet saivat tehdä rottamaskotilleen pienen majan. Kolmannella rastilla oli palloja ja erikokoisia ämpäreitä hiukan kauempana. Isoimman ämpärin kyljessä oli auringon kuva, keskikokoisen kyljessä kuun kuva ja pienissä ämpäreissä oli tähtien kuvia. Ämpärit kuvastivat Jumalan luomia tai vaan valoja. Osuessaan kuhunkin niistä sai eri verran pisteitä. Viimeinen rasti oli metsässä mutkitteleva ja jännittäviä reittejä kulkeva polku, jonka kuljettuaan perhe oli suorittanut rastiradan. Luontoradan lopussa oli laminoitu viesti, jossa perheitä onnittiin maaliin saapumisesta ja hyvästä suorituksesta.

Luontorata oli onnistunut kokonaisuus. Kaikki perheet yhtä perhettä lukuun ottamatta kulkivat sen läpi. Jotkin rasteista olisivat voineet olla vielä paremmin kytköksissä leirin luomiskertomus-teemaan. Luontorata tuntui olevan erityisen mieleinen leirin kouluikäisille lapsille.

9.5 Iltahetki

Iltahetken tavoitteena oli syventää luomisteemaa konkretisoimalla se. Tarkoituksena oli myös rauhoittuminen ja hiljentyminen päivän toiminnan jälkeen.

Pidimme iltahetken kokoontumistilassa. Kaikkien perheiden päästyä paikalle aloitimme hetken laulamalla ”Jumalan kämmenellä” -laulun. Olimme asetelleet pitkälle penkille jokaiseen luomisen päivään liittyviä esineitä, jotka olimme peittäneet kankaalla. Toinen vetäjistä paljasti esineet yksi kerrallaan toisen kertoessa omin sanoin lyhyesti, mitä kunakin päivänä luotiin (1. Moos. 1:1–31). Lopuksi leirin pappi rukoili lyhyesti.

Mielestämme iltahetki oli erittäin onnistunut. Tunnelma oli levollinen ja keskittynyt. Hetki tuntui olevan positiivinen kokemus niin lapsille kuin aikuisillekin. Tuntui, että myös aikuiset pääsivät syventymään luomiskertomukseen uudella, konkreettisella tavalla. Tästä monet antoivat positiivista palautetta.

9.6 Perheen yhteinen toiminta

Sunnuntaiaamupäivä oli kokonaisuus, joka koostui kolmesta osasta. Nämä osuudet olivat ihmisen muovailu, perhekukkanen ja rakkaus pussilakanan tekeminen. Perheet saivat vapaasti kiertää eri toimintapisteillä, joista kahdella oli vetäjät. Seuraavassa esittelemme sunnuntaiaamupäivän toiminnot.

9.6.1 Ihmisen muovailu

Ihmisen muovailu -toimintapiste elämyshuoneessa oli rentoutusharjoite, jonka tarkoituksena oli lisätä perheen keskinäistä luottamusta ja läheisyyttä. Ihmisen muovailu -toimintapisteen perustana on kertomus siitä, kuinka Jumala muovasi tomusta ihmisen. Tähän viittaa jae 1. Moos. 2:7, joka voidaan lukea Raamatus-ta tai kertoa omin sanoin toiminnan alussa.

Vanhemman ja lapsen fyysinen ja psyykinen läheisyys ovat hyvin tärkeitä asioita toimivassa vuorovaikutuksessa. Tämän harjoitteen tarkoituksena oli juuri tämän vuorovaikutuksen lisääminen sekä positiivinen vahvistaminen. Samalla sen oli tarkoitus olla rentouttavaa ja viestittää lapselle huolenpitoa. (Kemin seurakunnan perhetyöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 8.9.2009.)

Rastilla soi rauhallinen musiikki ja rastin vetäjä ohjeisti perhettä rauhallisella äänellä. Ensin vanhempi muovaili lapsensa, eli kävi läpi lapsen ruumiinosat vetäjän ohjeistamalla tavalla. Harjoite tehtiin myös toisin päin, eli niin, että vanhemmat olivat muovailtavana ja lapset muovailivat.

Ihmisen muovailu oli rauhoittava hetki, jonka kautta ihmisen luominen tuli konkreettisesti esille. Toiminnan olisi kuitenkin voinut toteuttaa kaikkien yhteisenä hetkenä, jolloin perheet olisivat mahdollisesti saaneet siitä enemmän irti. Tällöin huomio ei olisi kohdistunut yhteen perheeseen kerrallaan, vaan he olisivat saaneet toimia omalla tavallaan rauhassa perheensä kesken.

9.6.2 Perhekukkanen

Perhekukkas-askartelun tavoite oli positiivisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen perheenjäsenten kesken luovasti. Perhekukkanen liittyy Jumalan luomaan kasvikuntaan, ja perheet saivat harjoitteessa itse askarrella kukan kartongista.

Perhekukkanen oli askartelutehtävä, jossa perhe sai itselleen pyöreän kukan keskustan, joka kuvasi koko perhettä, sekä yhden terälehdän jokaista perheenjäsentä kohden. Tarkoituksena oli, että terälehtiin kirjoitettaisiin ja piirrettäisiin jokaisesta perheenjäsenestä rohkaisevia ja positiivisia asioita ja pyöreään kukan keskustaan taas mukavia asioita perheestä.

Perhekukkanen vaikutti olevan monille perheille mukava askartelutehtävä. Pääpaino perhekukkasan tekemisessä oli perheillä lähinnä askartelemisessä, ja toiminnan tavoite jäi joillekin perheille kenties hieman epäselväksi.

9.6.3 Rakkauspussilakana

Rakkauspussilakanan tekemisen tavoitteena oli se, että perhe käyttäisi luovuuttaan painamalla kankaanpainanta-menetelmällä yhteisen pussilakanan. Perheen oli tarkoitus luoda jotakin konkreettista, josta olisi hyötyä koko perheelle. Luomisteemaan liittyen tarjolla oli muun muassa eläin- ja kasviaiheisia kankaanpainanta-kuvioita.

Kauniaisten seurakunnan perhetyöntekijän kanssa keskustellessamme leirimuistosta tuli puheeksi, että leirimuiston olisi hyvä olla jokin oikeasti käytännöllinen ja tarpeellinen tavara, jota perheet voisivat leirinkin jälkeen käyttää. Perhetyöntekijä toi esille ehdotuksen, että perheet saisivat jokainen tehdä leirin aikana oman rakkauspussilakanansa kankaanpainannan menetelmin. Tämä sopi hyvin ajatukseemme käyttää luovia menetelmiä ja myös teemaamme, että perheet tekisivät leirillä mahdollisimman paljon yhdessä.

Rakkauspussilakanan tarkoitus on, että kun perheessä jollakulla on surua tai hän on kipeä tai muuten erityisen rakkauden ja huolenpidon tarpeessa, niin hän saa käyttää rakkauspussilakanaa. Tämä sopii hyvin ajatukseemme vahvistaa perheen keskinäistä yhteyttä ja sitä, että he ovat yksi vahva tiimi, joka pitää toisistaan huolta. Rakkauspussilakanaa oli mahdollista käydä tekemässä sille varatuissa huoneissa koko leirin ajan, ja sille oli erityisesti varattu aikaa sunnuntaiamupäivän perheen yhteisessä toiminnassa. Ohjeistus pussilakanan tekemiseen annettiin leirin aluksi, ja tämän vuoksi sunnuntaina tälle pisteelle ei tarvittu vetäjää.

Rakkauspussilakanan tekeminen oli monelle perheelle mieluinen puuha. Joillekin luova tekeminen oli vieraampaa, ja siksi toiminta ei välttämättä ollut niin mukavaa heille. Rakkauspussilakanat olisi voitu lopuksi esitellä kaikkien yhteisessä tuokiossa.

9.7 Elämyshuone

Elämyshuoneen tarkoituksena oli tarjota leiriläisille paikka, jonne he voisivat mennä yksin tai yhdessä rauhoittumaan leirivilinän keskellä. Elämyshuoneessa perheillä oli mahdollisuus viettää yhteistä, kiireetöntä aikaa, mikä oli yksi leirimme kokonaistavoitteista. Lisäksi elämyshuoneessa leirin teemaan eli luomiskerptomukseen pystyi tutustumaan konkreettisella tavalla kuuntelemalla ja katselemalla ympärilleen tai lukemalla aiheeseen liittyviä kuvakirjoja.

Eräs käyttämistämme menetelmistä leirillä oli elämyksellisyys, ja halusimme muun muassa tämän vuoksi luoda leirille yhden rauhallisen, elämyksellisen huoneen. Leirimme teeman varmistuessa luomiskertomukseksi päätimme tehdä elämyshuoneesta paratiisin, jossa leiriläiset voisivat levähtää ja rauhoittua kuunnellen nauhalta tulevaa lintujen laulua ja lukien sinne tuomiamme aiheeseen liittyviä kuvakirjoja.

Rakensimme elämyshuoneen erääseen pieneen ryhmätyötilaan, josta siirsimme suurimman osan pöydistä ja tuoleista pois. Loput kaksi pöytää ja muutaman tuolin siirsimme huoneen reunoille, ja vuorasimme koko komeuden mukana tuomillamme erilaisilla luonnon värisillä kankailla. Asettelimme kankaiden alle peittoja ja tyyntyjä pehmeiksi mättäiksi, joilla voisi mukavasti loikoilla ja katsella ympärilleen. Tilassa oli suuret ikkunat suoraan metsään päin, ja jätimme ikkunat näkyviin. Sinisistä harsokankaista teimme pienen lammen. Kattoon kiinnitimme valkoisia ja sinisiä harsoja taivaaksi ja pilviksi. Perheiden yhteistä olemista ajatellen toimme tilaan luomiskertomus-aiheisia kuvakirjoja sekä muutaman pehmoeläimen virikkeiksi. Lopuksi kannoimme huoneeseen vielä joitakin huonekasveja ja puita sekä laitoimme rauhallisen luontomusiikin soimaan. Valaistukseksi valitsimme lempeää valoa antavia kukkalamppuja sekä jouluvalot, jotka kiinnitimme seinille kuvastamaan tähtiä.

Monet kävivät elämyshuoneessa tutustumassa oma-aloitteisesti. Sitä olisi kuitenkin voinut mainostaa enemmän. Elämyshuone oli sen tekemisen vaivannäköön nähden melko vähän käytetty. Elämyshuone sopi hyvin ihmisen muovailun toteutuspaikaksi sen rauhallisuuden ja pehmeän alustan vuoksi.

10 PERHELEIRIN PALAUTE JA ARVIOINTI

Tässä luvussa arvioimme produktiomme onnistumista perheiltä ja perhetyöntekijältä saadun palautteen sekä omien havaintojemme perusteella. Perheiltä saamamme palaute oli pääasiassa positiivista, kun taas perhetyöntekijältä saimme positiivisen palautteen lisäksi rakentavaa palautetta.

10.1 Leirin osallistujien palaute

Keräsimme leirin lopuksi nimetöntä palautetta osallistujilta kyselylomakkeella, joka on työmme liitteenä. Lomakkeessa oli kahdeksan monivalintakysymystä, joihin osallistajat vastasivat asteikolla 1–5 (1=täysin eri mieltä, 2=eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=samaa mieltä ja 5=täysin samaa mieltä). Monivalintakysymyksissä käsiteltiin muun muassa ohjatun toiminnan ja vapaa-ajan suhdetta, eri-ikäisten lasten huomioimista toiminnassa, leirin teeman selkeyttä, leirin vaikutusta perheen yhteishenkeen sekä perheen viihtymistä leirillä. Lisäksi pyysimme osallistujia ympäröimään toimintoja, joista he pitivät erityisesti. Lomakkeen lopussa oli vielä mahdollisuus antaa vapaata palautetta. Palautteeseen vastasivat kaikki leirille osallistuneet vanhemmat ja lisäksi yksi kouluikäinen lapsi. Seuraavassa käsittelemme saamaamme palautetta.

Kaiken kaikkiaan leiristä saamamme palaute oli positiivista. Monivalintakysymyksissä perheet olivat vastanneet lähes joka kohtaan ympäröimällä kohdan samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Palautteen joukossa oli myös yksi kehittämissuositus ja joitakin yksittäisiä ”en osaa sanoa” -vastauksia. Ainoa perheiltä saamamme kehittämissuositus kohdistui ohjatun toiminnan vähäisyyteen. Kaikki muut perheet olivat kuitenkin tyytyväisiä vapaa-ajan ja ohjatun toiminnan suhteeseen.

Myönteiseksi osallistajat olivat kokeneet saatavilla olevan lastenhoitoavun, väljän, lapsiperheille soveltuvan ohjelman sekä päivälepo-mahdollisuuden ruokailun jälkeen. Yksi leirin osallistujista toi palautteessa esille huomanneensa, että

elämyshuoneeseen ja iltahetkeen oli selvästi panostettu. Vapaasta olemisesta mainitsi erityisesti pitävänsä neljä osallistujaa, hoidoista kolme ja askartelusta niin ikään kolme. Kaksi osallistujaa piti erityisesti luontoradasta. Myös iltahetkestä sekä yhteislauluista pitivät erityisesti kaksi henkilöä. Leirikirkosta mainitsi pitävänsä yksi osallistuja.

Perheiltä saamamme palautteen perusteella leiri oli onnistunut kokonaisuus. Palautteesta voimme päätellä, että perheet pitivät hyvänä vapaa-aikaa ja välttävät ohjelmaa. Yhden kehittämissuositusten mukaan leirillä olisi voinut olla enemmän toimintaa. Oman kokemuksemme mukaan leirillä kuitenkin oli jonkin verran ohjelman ulkopuolista omatoimista aktiviteettia, johon leiriläiset saattoivat halutessaan osallistua. Näitä toimintoja olivat esimerkiksi rakkauspussilakanan tekeminen ja elämyshuone. Mietimme, olisiko näitä leirin tavoitteeseen liittyviä vapaa-ajan toiminta-vaihtoehtoja voinut olla enemmän.

10.2 Lapsi- ja perhetyöntekijältä saamamme palaute

Leirin jälkeen pyysimme palautetta kaikilta leirin työntekijöiltä sähköpostitse. Palautepyyntöömme vastasi lapsi- ja perhetyöntekijä Sanni Hackmann sähköpostitse. Olimme muotoilleet työntekijöille palautteen antamista varten valmiit kysymykset, jotka käsittelivät sitä, miten leiri vastasi seurakunnan odotuksia ja mitä olisimme voineet tehdä toisin sekä leirin sisältöä.

Perhetyöntekijän mukaan leirin kokonaisuus vastasi hyvin leirin perusajatusta perheen yhdessäolosta. Työntekijän mielestä ohjelman ja vapaa-ajan suhde oli toimiva, ja leirin teema kulki hyvin koko leirin läpi. Leiriolosuhteet olivat todella hyvät, mutta osallistujia olisi voinut olla enemmän. (Sanni Hackmann, henkilökohtainen tiedonanto 30.8.2010.)

Hackmannin mukaan leirin osallistujille olisi ollut hyvä avata enemmän leirin tavoitetta, joka oli perheiden keskinäisen yhtenäisyyden parantaminen. Hänen mielestään olisi ollut tärkeää aina uuden toiminnan alkaessa koota leiri tiiviiksi ryhmäksi, ja antaa selkeät ohjeet toiminnasta. Myös toiminnan purku olisi ollut

tärkeää. Yhteisen purun kautta osallistujien tietoisuuteen olisi voinut tuoda muun muassa erilaisia perhemalleja. (Sanni Hackmann, henkilökohtainen tiedonanto 30.8.2010.)

Perhetyöntekijän mielestä sisällöllisesti oli hyvä, että toimintaa oli paljon. Tämä oli hyvä varsinkin lasten kannalta. Erityisen hyvänä perhetyöntekijä piti tutustumishetkeä ja vesiviestiä. Elämyshuone jäi hänen mukaansa hieman irralliseksi kokonaisuudesta. (Sanni Hackmann, henkilökohtainen tiedonanto 30.8.2010.)

10.3 Oma arviomme leirin onnistumisesta

Tämä oli meille molemmille ensimmäinen suunnittelemamme ja toteuttamamme perheleiri, ja opimme sitä tehdessämme paljon. Oppimisen kannalta leiri oli erittäin hyvä kokemus, mutta jälkeinpäin ajateltuna monet asiat olisi voinut tehdä myös toisella tavalla. Tässä kappaleessa arvioimme onnistumistamme leirin suhteen. Arviomme perustuu pääosin omiin kokemuksiimme ja havaintoihimme sekä keskusteluihin työntekijöiden ja leirin osallistujien kanssa.

Suunnitellessamme leiriä olimme aktiivisesti yhteydessä perhetyöntekijään sähköpostitse, ja pyrimme hänen kanssaan ottamaan huomioon mahdollisimman paljon perheiden tarpeita ja leirin kokonaisuutta. Näiden ajatusten tuloksena yhdeksi leirin kantavista ajatuksista nousi kiireettömyys. Oman kokemuksemme mukaan onnistuimme välittämään leiriläisille rennon, kiireettömän tunnelman, niin kuin olimme etukäteen toivoneetkin. Leirin tutustumishetki onnistui hyvin, mitä edes auttoi sen selkeä rakenne. Perheet lähtivät eläinperhe-toimintaan mukaan aktiivisesti, ja koko alkutuokiossa oli hyvä ja avoin tunnelma. Luomisvisan ja eläinperhe-toiminnan kautta leirin teema tuli hausalla tavalla esille.

Tutustumishetken lisäksi toiminnoista erityisen onnistuneita olivat tikkupullan paistaminen, luontorata ja iltahetki. Tikkupullan paistaminen ja luontorata olivat mukavaa ja luontevaa yhdessäoloa. Iltahetken konkreettisesta esitystavasta sekä hiljentymisestä saimme positiivista palautetta, ja se tuntui olevan yksi leirin kohokohdista. Myös vesiviesti oli onnistunut, mutta siihen olisi voinut osallistua

useampi perhe. Kaikki perheet eivät päässeet osallistumaan kaikkiin toimintoihin johtuen esimerkiksi lasten päiväunista. Elämyshuone oli hyvä rauhoittumisen paikka, joka konkretisoi erityisesti lapsille luomisteemaa. Myös ihmisen muovailu ja rakkauspussilakanan tekeminen vaikuttivat olevan positiivisia kokemuksia useimmille perheille.

Koimme oman roolimme leirin vetäjätiimissä ongelmalliseksi. Perheitä leirillä oli vain viisi, ja palkattuja työntekijöitä oli neljä. Suurin osa työntekijöistä tunsu osan perheistä jo etukäteen, ja siksi heidän olemisensa perheiden kanssa vaikutti luontevalta. Me koimme omaksi vastuualueeksemme leirin toiminnallisten osuuksien valmistelun ja toteuttamisen. Tästä valmiista asetelmasta johtuen meidän kanssakäymisemme perheiden kanssa jäi vähäisemmäksi, kuin olisimme itse toivoneet. Olemme kokeneet kanssakäymisen myös muiden perheiden kanssa työskennellessämme haastavaksi omasta kokemattomuudestamme sekä nuoresta iästämme johtuen.

10.4 Leirin kehittämisideoita

Mielestämme olisi ollut ehdottoman tärkeää tavata leirin vetäjätiimin kesken useammin ennen leiriä, sillä nyt tapasimme koko tiimin kesken pappia lukuun ottamatta vain kerran. Vetäjätiimin yhtenäisyyden ja vastuunjaon kannalta olisi ollut hyödyllistä tutustua koko tiimin kesken paremmin ennen leiriä.

Leirin toimivuuden kannalta on todella tärkeää, että leiriläisille annetaan selkeä ohjeistus jokaiseen tilanteeseen. Jokaisessa tilanteessa olisi hyvä olla kaikkien tiedossa, kenellä on toiminnan päävastuu. Leirillämme tilanteiden ohjeistus oli osittain puutteellista, sillä aina ei ollut selvää kenellä oli vastuu toimintojen ohjeistuksesta. Johdonmukaisen ohjeistuksen lisäksi toiminnoilla tulisi olla selkeä elinkaari, eli aloitus, toiminta ja selkeä lopetus, jonka jälkeen annetaan ohjeistus seuraavaan toimintaan.

Leirin jälkeen huomasimme, että suunnitteluvaiheessa mielessämme ollut tärkeänä pitämämme toimintojen purku ja prosessointi olivat unohtuneet leirin ko-

konaisuudesta. Purku ja prosessointi olisivat kuitenkin olleet erittäin tärkeitä varsinkin arkeensiirtoa ajatellen. Leirimme tarkoituksen eli perheiden yhtenäisyyden lisäämisen kannalta purku ja prosessointi olisivat olleet olennaisia asioita. Nyt se, mihin toiminnoillamme pyrimme, jäi ainoastaan toiminnan varaan.

Pohdimme leirin toimintoihin osallistumisen vapaaehtoisuutta. Leirillämme pyrimme perhetyöntekijän kannustamina luomaan perheille tunteen siitä, että toimintoihin osallistuminen oli suositeltavaa, mutta vapaaehtoista. Mahdollisesti tästä syystä kaikki perheet eivät osallistuneet jokaiseen toimintoon, mikä taas vaikeutti joidenkin toiminnallisten osuuksien ohjaamista. Vapaaehtoisuus on ehdottoman tärkeää, jottei toiminnasta tulisi kenellekään pakkoa. Jotta leiriläisille tulisi halu osallistua toimintaan, on vetäjien asenne ratkaiseva. Vetäjien tulee seistä suunnittelemansa toiminnan takana ja innostaa ja rohkaista leiriläisiä mukaan toimintaan.

Joissakin yksittäisissä toiminnoissa olisi ollut parantamisen varaa. Ihmisen muovailu -toiminta tuntui olevan joillekin kiusallinen tilanne, ja siksi mietimme, että sen olisi voinut toteuttaa leirin yhteisenä hetkenä kaikkien läsnä ollessa. Tällöin yksittäiset perheet olisivat saaneet oman tilan, eikä heidän olisi tarvinnut olla suorassa vuorovaikutuksessa toiminnan vetäjän kanssa. Havaitsimme samankaltaisen ongelman myös perhekukkas-toiminnassa. Ratkaisuna tähän olisi voinut olla toiminnan toteuttaminen kaikille yhteisenä tuokiona.

Kolmantena yksittäisenä ongelmakohtana koimme elämyshuoneen. Pohdimme huoneen merkitystä leirin kokonaisuutta ajatellen. Toisaalta muutamat perheet käyttivät hyödykseen mahdollisuutta elämyshuoneessa hiljentymiseen. Leirillämme elämyshuone oli auki koko ajan. Toinen vaihtoehto elämyshuoneen toteuttamiseen olisi ollut pitää se auki vain tietyinä aikana leiristä, esimerkiksi kahden tunnin ajan iltapäivällä. Tällöin elämyshuoneen erityislaatuisuus ja siihen liittyvä arvoituksellisuus olisivat ehkä säilyneet paremmin.

11 LOPUKSI

11.1 Tärkeimmät tulokset

Opinnäytetyöprosessimme aikana tulimme siihen tulokseen, että perheiden yhtenäisyyttä tulisi tukea riippumatta perheen sosioekonomisesta asemasta. Vaikka kaikki olisi ulkoisesti hyvin, saattaa perheen vuorovaikutussuhteissa ja valmiuksissa toimia yhdessä perheenä olla ratkaisevia puutteita. Tutkimustulosten valossa näyttää siltä, että perheet viettävät yhä vähenevässä määrin aikaa yhdessä. Seurakunta on avainasemassa perheiden tukemisessa, sillä sen palvelut ovat kaikkien kansalaisten ulottuvilla. Seurakunta voisi tarjota nykyistä enemmän perheiden yhtenäisyyttä tukevaa toimintaa.

Seurakunnalla on tärkeä tehtävä perheiden kristillisen kasvatuksen tukijana. Kristillisiä arvoja ei enää kunnioiteta yhteiskunnassamme kuten ennen, ja näyttää siltä, että koko ajan ollaan menossa moniarvoisempaan suuntaan. Tämän vuoksi seurakunnan asema on erityinen näiden arvojen ja samalla kristillisen kasvatuksen ylläpitämisessä.

Koemme leirimuotoisen perhetyön hyvänä työmuotona erityisesti perhettä yhdistävää perhetyötä toteutettaessa. Perheleirillä perheenjäsenillä on paljon yhteistä aikaa ja mukavaa ohjelmoitua tekemistä. Oman kokemuksemme ja perheiltä saamamme palautteen mukaan toteuttamamme leiri vaikutti positiivisesti perheen yhteishenkeen, ja siksi koemmekin tämänkaltaisten leirien järjestämisen perusteltuna ja tärkeänä. Lisäksi leireillä perheillä on mahdollisuus vertaistukeen.

Tärkeä oivalluksemme opinnäytetyöprosessista on arkeensiirron merkitys yhteinä toiminnan tavoitteista. Toiminta itsessään voi olla mukavaa, mutta jotta siitä olisi jotakin konkreettista hyötyä, tulisi toiminnan lopuksi olla purku sekä prosessointi. Arkeensiirron kannalta on myös tärkeää, että toiminta liittyisi perheiden arkielämään.

11.2 Arviointi koko opinnäytetyöstä

Opinnäytetyöprosessimme on ollut pitkä ja haastava, mutta antoisa. Opinnäytetyöllemme asettamamme tavoite leirin suunnittelemisesta ja toteuttamisesta onnistui hyvin, ja saimme leirin osallistujilta paljon positiivista palautetta. Omas- ta mielestämme leiri onnistui sangen hyvin, ottaen huomioon, että leiri oli ensimmäinen koskaan suunnittelemamme ja toteuttamamme leiri. Pää tavoitteen- seen kuului ulottuvuus perheiden keskinäisen yhtenäisyyden tukemisesta leirin kautta, ja jälkikäteen ajateltuna pohdimme, oliko tämä tavoite liian korkea ja vaikeasti arvioitavissa. Olemme tyytyväisiä tuottamaamme perheleiri-materiaaliin, ja mielestämme se antaa selkeät ohjeet perheleirin järjestämiseen. Myös perheiden kristillisen kasvatuksen tukeminen onnistui leirillä oman arviomme mukaan hyvin, sillä saamastamme palautteesta selvisi, että leirin tema oli selkeästi esillä ja ymmärrettävissä.

Aiheemme ja yhteistyötiimimme vahvistuivat hyvissä ajoin. Myös työelämäyhteys varmistui varhaisessa vaiheessa, ja pääsimme hyvään vauhtiin leirin suunnittelussa. Yhteistyö Kauniaisten suomalaisen seurakunnan perhetyöntekijän kanssa sujui suunnitteluvaiheessa erityisen hyvin, ja pääsimme työstämään ideoitamme hänen kanssaan.

Suunnitteluvaiheessa haasteeksi muodostui epäselvyys leiripaikan ja –ajan suhteen. Paikan ja ajan muutokset tapahtuivat meistä riippumattomista syistä. Haasteellista tässä vaiheessa oli myös elämäntilanteemme, sillä suoritimme keväällä viimeisen pitkän harjoittelumme, joka vei paljon aikaa ja voimavaroja.

Dokumentoinnin tärkeys on avautunut prosessin aikana meille uudella tavalla. On tärkeää kirjata ylös prosessin aikana syntyviä oivalluksia ja kokemuksia. Myös selkeä aikataulutusta on opinnäytetyön etenemisen ja onnistumisen kannalta olennaista.

11.3 Oma ammatillinen kasvumme

Sosionomin ammattiosaaminen on laaja, vaativa ja monipuolinen. Tämän johdosta sosionomin koulutuksessa käydään läpi sosiaalialan sisältöjä hyvin laajalta alueelta. Perhetyön osuus koulutuksessa on jäänyt pieneksi, ja tämä on yksi syy, miksi halusimme perehtyä juuri tähän aihealueeseen. Halusimme oppia ja kehittää osaamistamme sekä löytää erilaisia menetelmiä toimia perheiden parissa.

Opinnäytetyöprosessi vastasi ammatillisen kasvun tavoitteisiimme hyvin, ja olemme oppineemme paljon. Perheleirin suunnittelu, toteutus ja arviointi opettivat meille paljon leirimuotoisen työtavan käytöstä. Prosessin aikana olemme saaneet kehittää työtapojamme ja oppia uusia työmenetelmiä, ja lisäksi tietämyksemme perheistä ja niiden haasteista on kasvanut. Olemme oppineet, että toiminnalliset, luovat ja elämykselliset menetelmät ovat toimivia työmenetelmiä perheiden parissa työskennellessä. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessämme olemme harjaantuneet kriittisessä tiedonhankinnassa.

Perheleiriä suunnitellessamme olimme ottamaan huomioon, että kun kohdeyhmä on perhe, ovat lähtökohdat hyvin erilaiset kuin esimerkiksi lastenleirillä. Perheleiriä suunniteltaessa on työtavan oltava perhelähtöinen, jotta perheiden erilaiset tarpeet ja toiveet tulisivat huomioituksi mahdollisimman hyvin. Tämä tuli esille esimerkiksi siinä, että kokemattomuutemme takia olimme aluksi suunnitelleet leirin ohjelman melko tiiviiksi, mutta ammattitaitoisen perhetyöntekijän opastuksella jätimme ohjelmaan väljyyttä perheiden kiireetöntä yhdessäoloa varten.

Prosessin aikana olemme oppineet arvioimaan ja tarkastelemaan omaa työtämme kriittisesti. Kriittinen työn tarkastelu on tullut esille niin Produktion kuin kirjallisen osuuden työstämisessä ja itsearviointissa. Opinnäyteprosessi on ollut pitkä, ja tämä on antanut edellytykset kriittisen tarkastelun oppimiselle. Koemme tämän olevan tärkeä osaamisalue tulevaa työuraa ajatellen.

Tiimityötaitomme ovat kehittyneet prosessin aikana sekä parityöskentelyn että työyhteisön kanssa työskentelemisen näkökulmasta. Olemme ymmärtäneet, että leirin toteutuksessa monen ammattilaisen osaaminen ja työpanos on tärkeää leirin onnistumisen kannalta. Opimme, että työtiimin yhtenäisyys ja yhteishenki ovat olennaisesti vaikuttamassa leirin ilmapiiriin ja vastuunjaon tasapuolisuuteen. Parityöskentelyssä olemme oppineet joustamaan ja kunnioittamaan toisen näkemystä antamalla tilaa toisen ajatuksille ja tarpeen vaatiessa luopumalla omasta näkökulmasta.

Keskinäinen yhteistyömme on sujunut yllättävän hyvin. Opinnäytetyöprosessin alussa vietimme kesän tiiviisti yhdessä Ahvenanmaalla työskennellen, jonka jälkeen lähdimme kolmeksi kuukaudeksi monikulttuurisen opintokokonaisuuden harjoitteluun Etiopiaan. Yhteiset kokemuksemme ovat hioneet meistä hyvän tiimin, minkä koemme positiiviseksi voimavaraksi. Toisaalta tämän tiiviin yhdessäolon jälkeen meitä arvelutti jatkaa yhteistyötä opinnäytetyön parissa. Kaiken kaikkiaan yhteistyömme on sujunut kuitenkin suhteellisen mutkattomasti. Olemme työstäneet opinnäytetyötämme alusta alkaen pääosin yhdessä, eikä työtämme voi jaotella osiin tekijän mukaan. Koemme yhteistyön olleen antoisaa koko opinnäytetyöprosessin kannalta, sillä tällä tavoin työstäessämme opinnäytetyötämme olemme voineet ideoida ja prosessoida sitä yhdessä.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko 2002. Turvallinen ryhmä ja itseksi tuleminen. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy.
- Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Airola, Marja & Tarsalainen, Anne 2003. Perheessä on voimaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Arhovaara, Sinikka 1999. Näkökulmia kotona tehtävään perhetyöhön ja perheterapiaan. Teoksessa Jukka Aaltonen & Raili Rinne (toim.) Perheterapiassa. Vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 158–167.
- Auvinen, Riitta 1995. Lapsiperhe Suomessa. Vammala: Kirjapaino Oy.
- Espoon seurakunnat i.a. Hila. Viitattu 21.10.2010.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/yhteiset/hila>
- Friis, Leila & Kaikko, Kirsi 2008. Luovat menetelmät opetuksen ja ohjauksen tukena sosiaali- ja terveysalalla. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 9.9.2010.
https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/49607/jamk_1210156850_4.pdf?sequence=2
- Forsberg, Hannele 2003. Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino, 7–15.
- Gordon, Thomas 2004. Toimiva perhe. Käytössä kokeiltuja menetelmiä vastuuntuntoisten lasten kasvattamiseen. Helsinki: LK-kirjat.
- Hackmann, Sanni 2009. Lapsi- ja perhetyöntekijä. Kauniaisten suomalainen seurakunta, Kauniainen. Henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2010.
- Hakulinen, Tuovi 1998. The family dynamics of childbearing and childrearing families, related family demands and support received from child health clinics. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Hietaniemi, Leena 2007. Yksityishenkilöiden tulot ja verot vuonna 2005. Viitattu 7.9.2010.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_06_29_hietaniemi_tj_12.pdf

- Johansson, Piritta & Ketoja, Sirkku 2010. Aarteet perheessä. Voimavarojen tukeminen perheleirillä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 20.10.2010.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7821/Johansson_Piritta.pdf?sequence=1
- Juusola, Mervi 2010. Hiljaa, nyt puhuu opettaja. Meidän perhe. 7. vuosikerta, 11/2010, s. 60–64.
- Kauniaisten kaupunki i.a. Tietoa kaupungista. Viitattu 7.9.2010.
http://www.kauniainen.fi/tietoa_kaupungista/
- Kauniaisten kaupunki i.a. Alle kouluikäisten perhekeskusverkosto. Viitattu 23.9.2010.
http://www.kauniainen.fi/palvelut_ja_lomakkeet/palvelut_kohderyhmittain/lapsiperheet/perhekeskusverkosto
- Kauniaisten kaupunki 2009. Kauniaisten hyvinvointikertomus. Oulu: Kaleva Print.
- Kauniaisten suomalainen seurakunta 2009. Perhetyön perustoimintokuvaus.
- Kauniaisten suomalainen seurakunta i.a. Strategia vuoteen 2015. Kanssasi Kauniaisissa.
- Kauniaisten suomalainen seurakunta i.a. Viitattu 18.10.2010.
<http://www.kauniaistenseurakunta.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=00010068>
- Kemin seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijä 2009. Kemi. Sähköpostiviesti 7.9.2009. Vastaanottaja Milja Kainulainen.
- Kinnunen, Saara 1996. Luottamustehtävä. Koti lapsen hengellisen kasvun tukijana. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kirkkohallitus 2007. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Viitattu 14.9.2010.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)

- Kirkkohallitus 2004. Kasvatus ja nuorisotyö. Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio sekä strategia 2010. Viitattu 16.10.2010.
http://www.evl.fi/pdf/lapsi_ja_nuorisotyon_strategia04.pdf
- Kirkkojärjestys 1993/1055, 8.11.1991. Viitattu 3.9.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 1.9.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#L4>
- Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä, Kirkon kasvatus ja nuorisotyö 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma. Viitattu 1.9.2010.
http://www.evl-slk.fi/files/346/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf
- Kopakkala, Anu 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Koski, Jussi & Tabermann, Tommy 2002. Luovuuden lumous. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kuusrainen, Tarja 2002. Toiminnallisuus lastensuojelun perhetyössä – Puuhastelua vai tavoitteellista toimintaa. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Pro gradu -työ.
- Laki toimeentulotuesta 1997/1412, 30.12.1997. Viitattu 1.9.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>
- Lehtonen, Timo 1998. Johdanto. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Niskala, Sini 2006. Perheen yhteisten ruokailuhetkien yhteys koululaisten ruokattomuksiin. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Pro gradu –työ. Viitattu 1.9.2010.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12331/URN_NBN_fi_jyu-2006353.pdf?sequence=1
- Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino, 16–38.
- Ojala, Toini & Uutela, Antti 1993. Rakentava vuorovaikutus. Porvoo: WSOY.

- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Ritamies, Marketta 2006. Sinappikylvystä ehkäisytablettiin. Suomalaisen perhesuunnittelun historia. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 44/2006.
- Rönkä, Anna; Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–19.
- Salo-Chydenius, Sisko (toim.) 2002. Ihminen oman elämänsä tekijänä. Helsinki: G-PRINT.
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.
- Sinkkonen, Jari 2002. Leikkiä vakavilla asioilla. Vantaa: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Sipiläinen, Ilkka & Ylä-Soininmäki, Raimo (toim.) 1993. Perheessä on voimaa. Kirkon perhepoliittisen projektin julkaisu. Helsinki: Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus (KDYK).
- Solatie, Jim 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Ruotsi: Scandbook AB.
- Stakes 2010. Toimeentulotuen vuositilasto. Viitattu 10.11.2010.
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Sosiaalipalvelut/Toimeentulotuki/vuositilasto.htm>
- Tapio, Nina; Seppänen, Paula; Hyppönen, Tuula; Janhunen, Tarja; Prusila, Leila; Salo, Saara; Toivanen, Riikka; & Vilen, Marika 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Marika Vilen, Paula Seppänen, Nina Tapio & Riikka Toivanen (toim.). Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 101–167.
- Telemäki, Matti 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu : näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–26.

Tilastokeskus 2010. Perheiden määrä kasvaa edelleen. Viitattu 25.10.2010.

http://www.stat.fi/til/perh/2009/perh_2009_2010-05-28_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2009. Avioliittojen ja avioerojen määrä kasvoi. Viitattu 9.9.2009

http://www.stat.fi/til/ssaaty/2008/ssaaty_2008_2009-05-06_tie_001_fi.html

Tilastokeskus i.a. Kauniainen - Grankulla. Viitattu 7.9.2010.

<http://www.tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/235.html>

Vaasan seurakuntayhtymä i.a. Viitattu 24.10.2010.

<http://www.vaasaevl.fi/Seurakuntayhtyma/Default.aspx?id=319832>

Väestöliitto 2010. Uusperheet. Viitattu 20.10.2010.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/

LIITE 1: Palautekysely

PALAUTETTA PERHELEIRISTÄ ☺

Tämä leiri on ollut meidän opinnäytetyömme Diakonia-ammattikorkeakoululle, ja siksi meidän on tärkeää saada leiristä monipuolista palautetta osallistujilta. Palaute käsitellään nimettömänä. Arvostamme kaikenlaista palautetta, joten rehellinen saa olla!

Vastatkaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1-5, jolloin 1 tarkoittaa täysin eri mieltä, 2 eri mieltä, 3 en osaa sanoa, 4 samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä. Ympyröi!

1. Leirillä oli sopivassa suhteessa ohjattua toimintaa ja vapaa-aikaa.	1	2	3	4	5
2. Ohjattu toiminta oli perheellemme soveltuvaa.	1	2	3	4	5
3. Perheemme eri-ikäiset lapset otettiin hyvin huomioon leirin toiminnassa.	1	2	3	4	5
4. Toimintatuokioiden ohjeistukset olivat selkeitä.	1	2	3	4	5
5. Koko perheen yhteistä toimintaa oli riittävästi.	1	2	3	4	5
6. Aikuisille suunnattua ohjelmaa oli riittävästi.	1	2	3	4	5
7. Leirin tema oli selkeästi esillä ja ymmärrettävissä.	1	2	3	4	5
8. Leiri vaikutti positiivisesti perheemme yhteishenkeen.	1	2	3	4	5
9. Perheemme viihtyi leirillä ja voisi osallistua samankaltaiselle leirille tulevaisuudessakin.	1	2	3	4	5
10. Pidimme erityisesti (ympyröi): luontorata, hoidot, vapaa oleminen, leirikirkko, ilta-hetken luomisen polku, ohjattu toiminta, tikkupulla, yhteislaulut, askartelu, joku muu, mikä?					

Halutessasi voit kirjoittaa vapaasti ruusuja ja risuja. Tarvittaessa voit jatkaa kääntöpuolelle. Suuri kiitos palautteestanne! Yhteistyöstä kiittävät Milja ja Hanna.

LIITE 2: Jumala loi perheen -perheleiri-materiaali

JUMALA LOI PERHEEN

Perheen yhtenäisyyttä tukeva leiri perheille

Tekijät:

Hanna Laine ja Milja Kainulainen

Käsissäsi on perheleiri-materiaali, jonka tarkoituksena on antaa Sinulle eväitä perheleirin suunnitteluun ja toteutukseen. Materiaali on suunniteltu perheille ja heidän alle kouluikäisille lapsilleen. Materiaalin osuuksia voidaan kuitenkin soveltaa myös isommille lapsille sopiviksi.

Lähtiessämme suunnittelemaan perheleiriä pidimme tärkeänä perheiden kiireetöntä yhdessäoloa ja -tekemistä. Teoksessa Perhe-elämän paletti on tuotu esille näkökulma, jonka mukaan kiireettömät yhteiset hetket toimivat vastapainona arjen hankalille hetkille ja ne antavat perheenjäsenille paljon voimaa (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 15–16). Perheleiri-materiaalin sisältämien harjoitteiden ja koko leirin tarkoituksena on lisätä perheen keskinäistä yhtenäisyyttä. Näiden ajatusten pohjalta olemme luoneet tämän materiaalin.

Tämä perheleiri-materiaali on tuotettu osana opinnäytetyötämme Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Materiaalin sisältämien toimintatuokioiden suunnittelussa on käytetty toiminnallisia, luovia ja elämyksellisiä menetelmiä. Materiaali sisältää valmiin leirirungon harjoitteineen perheleirin toteuttamiseen.

Toivomme valmistamastamme materiaalista olevan Sinulle hyötyä työssäsi! Antoisia leirihetkiä toivottaen, Hanna ja Milja

SISÄLLYS

1 LEIRIOHJELMA	4
2 TARVIKELISTA.....	6
3 LEIRIN YHTEINEN ALOITUS	8
4 PÄIVÄKAHVI ULKONA	11
5 VESIVIESTI JA LUONTORATA	12
6 LUOMISEN PÄIVÄT -ILTAHARTTAUS	16
7 PERHEEN YHTEINEN TOIMINTATUOKIO	18
8 ELÄMYSHUONE.....	22
9 LEIRIKIRKKO	23
10 LEIRIN YHTEINEN LOPETUS	30

1 LEIRIOHJELMA

Tässä materiaalissa on ohjeistus kahden päivän pituiseen perheleiriin. Leiri on suunniteltu toteutettavaksi leirikeskuksessa, joka sijaitsee luonnon läheisyydessä. Leirin teema on luomiskerromus.

Lauantai

9.30 Perheiden saapuminen ja majoitus

- ohjaajat ovat vieneet huoneisiin valmiiksi lakanat ja pinnasängyt vauvaperheille, lisäksi huoneisiin on viety yllätyksenä karkkikulhot ja pienet aforismilaput

10.00-11.30 Leirin yhteinen aloitus ja tutustuminen

- tutustumista
- johdatus leirin teemaan

11.30-12.30 Lounas

12.30-14.00 Päivälepo

14.15 Päiväkahvi ulkona

- vesiviesti
- luontorata

17.00 Päivällinen

- saunat
- hoidot

19.30 Iltapala

20.15 Iltahetki

- luomisen päivät

Nukkumaan!

Sunnuntai**8.30** Aamupala**9.30-10.30** Aikuisille omaa ohjelmaa, lapsille ulkoilua**10.30-11.30** Perheen yhteinen toiminta

- rakkauspussilakana
- ihmisen muovailu
- perhekukkanen

11.30 Lounas**12.30-13.30** Päiväunet ja pakkaus, palaute**14.00-14.45** Leirikirkko: lepopäivä**14.45** Päiväkahvi

Kotiinlähtö

2 TARVIKELISTA

Yleistä

- eläinten muotoisia karkkeja
- nimipinssejä
- ohjelmat seinille

Askartelu

- kartonkia
- värikyniä, tusseja
- kankaanpainantavälineet
- kangasvärejä
- pussilakanasetit
- liimaa
- saksia

Vapaa-aika

- pelit (ulko- ja sisäpelit)
- pallot
- lehdet (esimerkiksi lastenlehtiä, perhelehtiä)
- kirjat
- lelut
- muovailuvaha

Luontorata ja vesiviesti

- pieniä ja suuria ämpäreitä
- muovimukeja
- laminoidut ohjeistuspaperit
- pallot
- erikokoisia ämpäreitä
- eläinkuva-kortit
- eläinmaskotit
- labyrintin merkitsemisnauhaa

Elämyshuone

- luonnon värisiä luonnon värisiä (taivas, maa, lamppi)
- pilvet, aurinko, kuu
- kukkia ja puita
- eläinleluja
- tyynyjä/patjoja
- CD-soitin
- pieniä valojoja
- luonnon ääniä CD
- rentoutus CD
- luomiseen liittyviä kuvakirjoja

Iltahartaus

- jokaiselle luomispäivälle jotain konkreettista, esimerkiksi vettä, kynttilä jne.
- harso, jonka alta esineet paljastetaan päivä kerrallaan

Leirikirkko

- lauluvihkoja
- kynttilä
- Raamattu
- ehtoollistarvikkeet

3 LEIRIN YHTEINEN ALOITUS

Tarvikkeet: nimipinssit, permanenttitusseja, eläintarrat, kartonkiset ovikyltit, kyniä

Leirin alussa on tärkeää pitää yhteinen tutustumishetki, jossa leiriläiset ja ohjaajat esittelevät itsensä. Aloitushetken tavoitteena on esitellä leirin teema eli luomiskertomus ja kertoa käytännön ohjeita leiriin liittyen. Heti leirin alkuun on tärkeää luoda turvallinen ja lämmin ilmapiiri.

Hetki aloitetaan henkilökunnan ja leirin esittelyllä. Seuraavaksi käydään läpi turvallisuussuunnitelma ja leirin yhteiset säännöt. Leirin teema tuodaan esille luomisvisan kautta, joka löytyy seuraavalta sivulta. Visa johdattelee leirin aiheeseen, joka on luominen. Kysymyksiä on seitsemän, kuten on myös luomispäiviä.

Luomisvisa

1. Mitä Jumala loi ensimmäisenä?

- A) auton
- B) valon
- C) valaan

2. Mistä pilvet on tehty?

- A) pumpulista
- B) hattarasta
- C) vedestä

3. Mitä kukkia äidille kerätään äitienpäivänä?

- A) valkovuokkoja
- B) rikkaruohoja
- C) päivänkakkaroita

4. Tähtiä on olemassa...

- A) kymmenen
- B) sata
- C) niin paljon, ettei niitä voi edes laskea

5. Mikä on maailman suurin kala?

- A) valas
- B) tonnikala
- C) miljoonakala

6. Kenet Jumala loi omaksi kuvakseen?

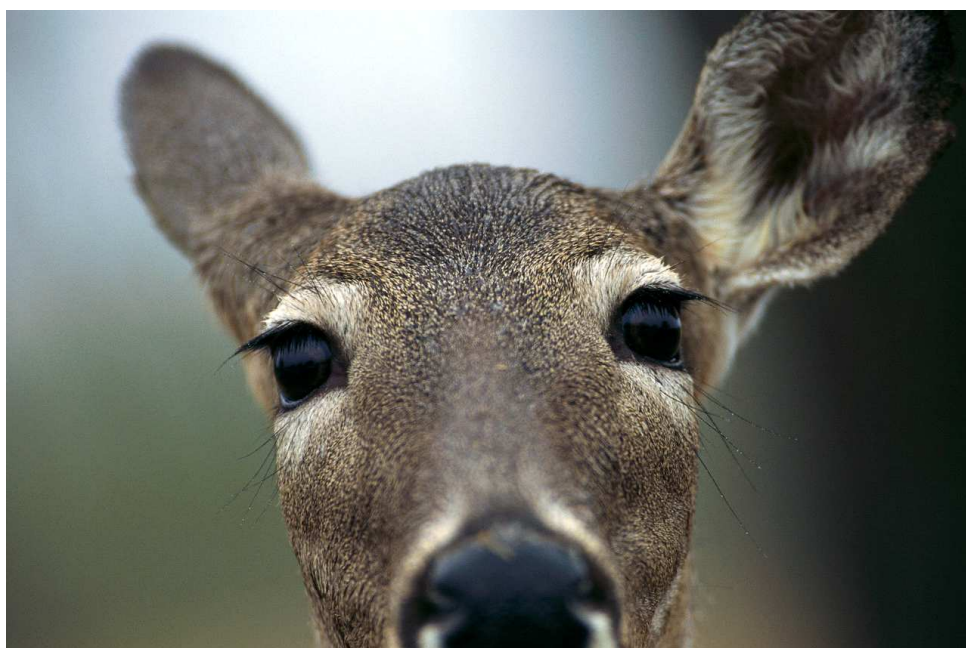
- A) iilimadon
- B) ihmisen
- C) enkelin

7. Mitä Jumala teki seitsemäntenä päivänä?

- A) saunoi
- B) hyppäsi pituutta
- C) lepäsi

Luomisvisan jälkeen seuraa eläinperhe-toiminta. Leirin luomiskertomus-teemaan liittyen jokainen perhe valitsee itselleen yhden eläinperheen, joka he haluavat olla. Perheet tekevät kartongista ovikyltit, johon he saavat piirtää oman eläimensä ja kirjoittaa perheensä nimen. Aloitushetken jälkeen ovikyltit laitetaan perheiden huoneiden oviin.

Seuraavaksi jokainen tekee itselleen nimipinssin, johon tulee oma nimi ja kunkin perheen valitsemaa eläintä kuvaava tarra. Perheet keksivät vielä jonkin heidän valitsemaansa eläintä kuvastavan liikkeen tai eleen. Lopuksi toiminta puretaan ja kaikki perheet esittäytyvät. Eläimelliset eleet esitellään yhteisen laulu-leikin aikana ja kaikki osallistuvat sekä lauluun että leikkiin. Laulun sävel ja sanat ovat laulusta "Ken on luonut kukkasen?", joka löytyy esimerkiksi Lasten Virsi -kirjasta numerolla 132. Sanan "kukkanen" paikalle vaihdetaan vuorotellen kunkin perheen valitsema eläin ja liike.

4 PÄIVÄKAHVI ULKONA

Tarvikkeet: takka tai nuotio, tikkupullataikina ja hillo, tikut, päiväkahvitarvikkeet

Päiväkahvi ulkona on elämyksellinen ruokailu, jonka tavoitteena on tarjota perheille elämys ja mahdollisuus oivaltaa yhteisen ruokailun tärkeys. Tämä erityisesti siksi, että nykyaikana perheiden yhteinen ateriointi on vähäistä. Kuusrainen toteaa pro gradussaan, että yhteinen ruoan valmistaminen ja ruokailu voivat olla elämys. Tarjoamalla yhteinen ruokailu pyritään siihen, että perheet voisivat toteuttaa samankaltaista toimintaa omassa arjessaan. Tämänkaltaisen arkeensiirron tulisikin Kuusrainen mukaan olla toiminnan pääajatuksena. (Kuusrainen 2002, 57.)

Tälle leirille valittu elämysruokailu on ulkotakan äärellä toteutettava tikkupullan paisto ja päiväkahvi. Tavanomaisen sisällä tapahtuvan päiväkahvihetken sijaan kahvit ja mehut voidaan juoda ulkona tikkupullia paistaen. Elämysruokailu on hyvä toteuttaa ulkona luonnon helmassa, jotta voidaan samalla ihaila Jumalan luomaa maailmaa. Tikkupullataikina on hyvä tehdä valmiiksi ja on mukavaa, jos jokainen saa itse paistaa oman pullansa. Tuokio on tärkeä organisoida ja valmistella huolella. Yksi työntekijä voi olla vastuussa taikinan tikkuun laittamisesta.

5 VESIVIESTI JA LUONTORATA

Vesiviesti

Tarvikkeet: pieniä ja suuria ämpäreitä sekä muovimukeja, palkinnot ja vedenkestävät ulkovaatteet

Vesiviestin tavoitteena on perheen yhteinen tekeminen ja hauskanpito leikkimielisessä kilpailussa. Vesiviestin tavoitteena on myös huomioida lasten tarve reippaalle ulkoilulle ja liikkumiseen sisällä tapahtuvan toiminnan vastapainoksi. Leikin kautta perheet saavat tutustua Jumalan luomaan vesi-elementtiin.

Perheiden yhteinen ulkoilu on hyvä aloittaa yhteisellä pelillä tai leikillä. Yksi esimerkkileikki on vesiviesti. Siinä perheet kisailevat toisiaan vastaan. Pää tavoite ei kuitenkaan ole voitto, vaan yhteinen hauskanpito. Leikin aluksi perheille kerrotaan, että Jumalan luomasta vedestä voi nauttia monella tavalla, ja tässä yksi hauska tapa.

Keskelle aluetta laitetaan sanko, joka on täynnä vettä. Perheet menevät kukin yhtä kauas sangosta omien pienempien tyhjiä sankojensa kanssa. Jokaisella osallistujalla on kädessään muki. Perheenjäsenet käyvät yksi kerrallaan hakemassa vettä ja kaatavat sitä omiin sankoihinsa. Se perhe voittaa, jonka sangossa on lopuksi eniten vettä. Vesiviestissä on hyvä olla ajanottaja, jottei leikki veny liian pitkäksi. Ajanotto tuo kilpai-

luun vauhtia. Ohjaajien tehtävänä on kannustaa jokaista perhettä. Lopussa kaikille jaetaan palkinnot.

Luontorata

Luontoradan tavoitteena on antaa perheille tilaisuus luovaan ja toiminnalliseen yhdessä tekemiseen. Luontoradan kautta halusimme tuoda esille näkökulman, jonka mukaan perheen yhdessä viettämä aika voi koostua tavallisista, arkisista asioista. Laadukkaaseen yhdessäoloon ei välttämättä tarvita kalliita harrastuksia tai hienoa teknologiaa. Luontoradalla kulkiessaan perheet saavat ihailla ja katsella luomakuntaa.

Luontoradan neljä rastia sijaitsevat metsässä, ja rastilta toiselle suunnistetaan puihin kiinnitettyjen merkkien avulla. Rastit ovat niin sanotusti kylmiä rasteja, eli niillä ei ole vetäjiä, ja ohjeet rasteilla toimimiseen löytyvät laminoiduista ohjelapuista. Perheet kulkevat radan lävitse yksi perhe kerrallaan. Perheille annetaan lähtöviivalla mukaan kaksi eläinkorttia ja maskotti, sillä näitä luontoradalla tullaan tarvitsemaan. Radan tarkoituksena ei ole perheiden välinen kilpailu vaan toimiminen yhdessä perheenä. Kunkin rastin kuvauksen alussa on lueteltu tarvikkeet, joita rastilla tarvitaan.

Luontoradan alussa on laminoitu kannustusviesti, jossa perheet toivotetaan tervetulleiksi radalle. Kannustusviesti voi kuulua esimerkiksi näin: "Tervetuloa luontoradalle! Puihin merkityt

nauhat osoittavat tien. Matkan varrella on muutamia tehtäviä. Hauskaa matkaa!"

1. rasti. Tarvikkeet: eläinkortit.

Perheille annetaan kaksi eläinkorttia lähtöviivalla. Ensimmäisellä rastilla perheet etenevät tietyn matkan kortissa olevan eläimen tavoin edessä näkyvän merkin luokse. Merkin kohdalla he katsovat seuraavan eläinkortin, jonka mukaisesti he liikkuvat seuraavalle rastille. Eläimet voivat olla esimerkiksi rapu, jänis, karhu, kana ja hevonen. Vetäjät valitsevat eläimet etukäteen kunkin perheen lasten iän ja kehitystason mukaisesti. Eläytymällä eläimiksi perheet saavat erilaisen näkökulman luomiskertomuksessa esiintyviin eläimiin.

2. rasti. Tarvikkeet: pienet pehmoeläimet jokaiselle perheelle.

Toisella rastilla perheelle annetaan tehtäväksi rakentaa pehmolelumaskotille maja. He saavat käyttää luovuutta ja ympärillä olevia luonnon materiaaleja kuten keppejä, kiviä ja samalta. Pehmolelun perhe saa mukaansa rastiradan lähtöviivalta.

3. rasti. Tarvikkeet: kolmea eri kokoa ämpäreitä sekä sähly- tai muita pieniä palloja.

Kolmannella rastilla on tarkoitus heittää sählypalloja erikokoisiin ämpäreihin, jotka kuvastavat kokonsa mukaan aurinkoa, tähtiä ja kuuta. Aurinko, tähdet ja kuu liittyvät luomiskertomukseen, joka on leirin pääteema. Erikokoisista ämpäreistä saa eri

määrän pisteitä, esimerkiksi aurinko yksi piste, kuu viisi ja tähdet kymmenen. Rastille on piirretty viiva, jonka takaa palloja heitetään. On mahdollista piirtää kaksi eri viivaa, toinen lapsille ja toinen aikuisille ja isoille lapsille.

4. rasti. Tarvikkeet: sokkeloisen reitin tekomateriaalia, joka voi olla esimerkiksi lunta, hiekkaa tai naruja, jolla reitti merkitään. Neljäs rasti on lumeen tai maahan tehty sokkeloinen reitti. Tarkoituksena on edetä yhdessä perheenä koko sokkelo ja päästä perille luontoradan maaliin.

Luontoradan lopussa on laminoitu paperi, jossa onnitellaan perheitä hyvästä suorituksesta ja luontoradan maaliin pääsystä. Onnittelu voi kuulua näin: "Onneksi olkoon! Selvisitte hienosti luontoradan läpi, hyvä! Toivottavasti viihdyitte. Tästä voitte jatkaa vapaa-ajan vieton merkeissä. Kiitos, kun olitte!"

6 LUOMISEN PÄIVÄT -ILTAHARTAUS

Iltahetken tavoitteena on syventää luomisteemaa konkretisoimalla se. Tarkoituksena on myös rauhoittuminen ja hiljentyminen päivän toiminnan jälkeen.

Tarvikkeet: jokaiselle luomispäivälle jotain konkreettista, esimerkiksi vettä, kynttilä jne., harso, jonka alta esineet paljastetaan päivä kerrallaan.

Leiriläiset istuvat paikoillaan kaarimuodostelmassa. Heidän eteensä on asetettu tuoli, jossa on erilaisia esineitä. Esineet ovat kuitenkin vielä hartauden alussa piilossa ohuen harson alla. Hartauden aluksi lauletaan Jumalan kämmenellä -laulu, joka löytyy esimerkiksi Lasten Virsi -kirjasta numerolla 99. Toinen hartauden pitäjistä lukee Raamatusta luomiskertomusta päivä päivältä. 1. Moos. 1:1–31. Luomiskertomuksen voi myös kertoa omin sanoin. On kuitenkin tärkeää, että Raamattu on hartauksessa mukana, jotta luomiskertomus yhdistetään selkeästi Raamattuun. Toisen hartauden pitäjän lukiessa/kertoessa toinen hartauden pitäjä paljastaa harson alta kutakin päivää koskevat esineet. Tarkoituksena on esitellä luomiskertomus konkreettisin menetelmin.

1. päivä: valo

- hartauden pitäjä sytyttää pienen kynttilän

2. päivä: taivas ja vedet

- vesi-malja
3. päivä: kukat ja puut
- kukka/kasvi
4. päivä: aurinko, kuu, tähdet
- pienet valot, esimerkiksi jouluvalot
5. päivä: kalat ja linnut
- kala ja lintu pehmolelut
6. päivä: loput eläimet ja ihminen
- Adam ja Eeva nuket
7. päivä: lepo
- kerrotaan, että Jumala katsoi kaikkea tekemäänsä, ja kaikki oli hyvää. Jumala lepäsi tehtyään kuusi päivää työtä.

7 PERHEEN YHTEINEN TOIMINTATUOKIO

Sunnuntaiaamupäivän toiminta on kokonaisuus, joka koostuu kolmesta osasta. Nämä osuudet ovat ihmisen muovailu, perhekukkanen ja rakkauspussilakanan tekeminen. Perheet saavat vapaasti kiertää eri toimintapisteillä, joista kahdella on vetäjä. Rakkauspussilakanan tekeminen tulee ohjeistaa erikseen jo leirin alussa, sillä sen painamiseen ja kuivumiseen tarvitaan paljon aikaa. Perheet voivat käydä tekemässä sitä leirin aikana vapaa-ajalla.

Ihmisen muovailu

Tarvikkeet: rentoutus-CD, rentoutus on hyvä toteuttaa rauhallisessa tilassa, esimerkiksi seuraavassa kappaleessa esiteltävässä elämyshuoneessa

Ihmisen muovailu -rastin perustana on kertomus siitä, kuinka Jumala muovasi tomusta ihmisen. Tähän viittaa jae 1. Moos. 2:7, joka voidaan lukea Raamatusta tai kertoa omin sanoin toiminnan alussa. Toiminnan tarkoituksena on lisätä perheen keskinäistä luottamusta ja läheisyyttä. Vanhemman ja lapsen fyysinen ja psyykinen läheisyys ovat hyvin tärkeitä asioita toimivassa vuorovaikutuksessa. Harjoitteen tarkoituksena on juuri tämän vuorovaikutuksen lisääminen sekä positiivinen vahvistaminen. Samalla sen on tarkoitus rentouttaa ja viestittää lapselle huolenpitoa. Kun lapset on muovailtu, voidaan harjoite

tehdä myös toisin päin siten, että vanhemmat ovat muovailtavana ja lapset muovailevat.

Ihmisen muovailu -harjoitteessa lapset ja vanhemmat istuvat lattialla, lapset vanhempien haarojen välissä. Taustalla soi rentouttavaa musiikkia. Harjoitteen ohjaaja kertoo, lasten olevan muovailuvahapalasia, joista vanhemmat muotoilevat ihmistä/lasta. Ohjaaja neuvoo vanhempia sivelemään kämmenillä lapselle pään, kaulan, olkapäät, kädet, sormet ja jalat. Harjoitteeseen tuo hauskuutta navan painaminen sormella. Seuraavaksi ohjaaja opastaa piirtämään sormenpäillä silmät, nenän, kulmakarvat, korvalehdet ja huulet. Lopuksi sivellään ja tasoitetaan iho. Sitten kun koko ihminen/lapsi on saatu muotoiltua, lapsi otetaan sylvotteeseen ja keinutetaan musiikin tahdissa. Vanhemmat voivat halutessaan kuiskailla lapsen korvaan kauniita sanoja ja rakkauden osoituksia. (Kemin seurakunnan perhetyöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 13.1.2010.)

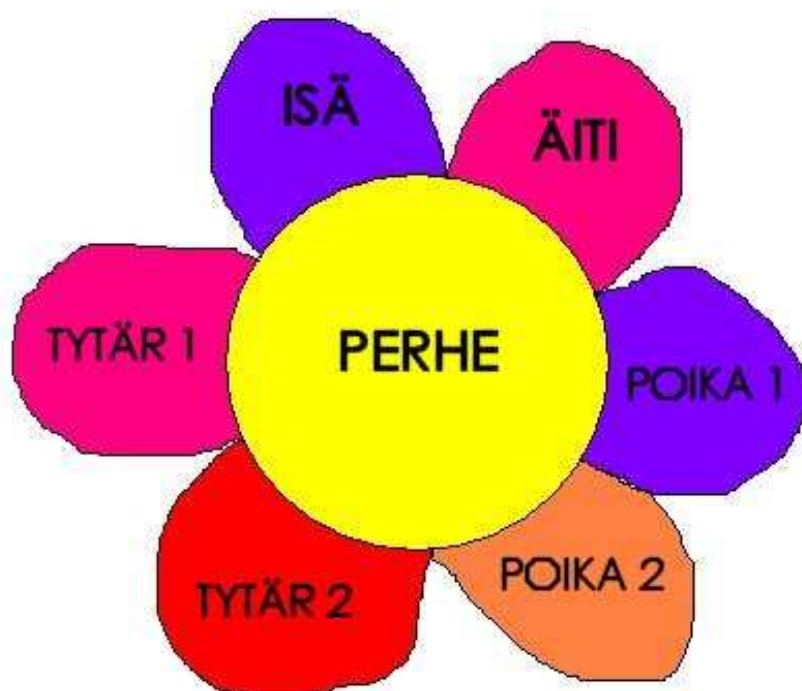
Perhekukkanen

Tarvikkeet: kartonkia, värikyniä, liimaa, sakset

Perhekukkas-askartelun tavoite on positiivisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen perheenjäsenten kesken luovasti. Harjoite toteutetaan niin, että vetäjä ohjeistaa perheen askartelemaan kukkasen, jonka keskuksena on perhe. Jokainen kukan terälehti kuvastaa yhtä perheenjäsentä. Perheenjäse-

nistä kirjoitetaan ja piirretään mukavia asioita terälehdille. Jumala on luonut kukat ja kasvit, ja perhekukkas-askartelussa perheet pääsevät itse askartelemaan kukan.

Malli perhekukkasesta

Rakkauspussilakana

Tarvikkeet: askartelualusta, pussilakanat, kangasvärit

Rakkauspussilakanan tekemisen tavoitteena on se, että perhe käyttää luovuuttaan tekemällä yhdessä yhteisen pussilakanan.

Perheen on tarkoitus luoda jotakin konkreettista, josta voisi olla hyötyä koko perheelle. Pussilakanaan painetaan kangasväreillä mukavia, lohduttavia asioita. Lakana annetaan vuorollaan sen perheenjäsenen käyttöön, joka tarvitsee lohdutusta ja rakkautta. Lakanan tarkoitus on siis toimia perheen yhteisenä lohduttajana.

8 ELÄMYSHUONE

Tarvikkeet: paratiisin rekvisiittaa, luonnon värisiä kankaita (taivas, maa, lampi), pilvet, aurinko, kuu, kukkia ja puita, eläinleluja, tyynejä, patjoja, peittoja, CD-soitin, pieniä valoja, luonnon ääniä -CD, luomiskertomukseen liittyviä kuvakirjoja

Elämyshuoneen tarkoituksena on tarjota leiriläisille paikka, jonne he voivat mennä yksin tai yhdessä rauhoittumaan leirivillan keskellä. Elämyshuoneessa toteutuu elämyksellisyys, joka on yksi kolmesta käyttämästämme päämenetelmästä leirillä.

Elämyshuone on hyvä rakentaa rauhalliseen huoneeseen, johon leiriläiset voivat mennä rentoutumaan ja rauhoittumaan. Elämyshuoneen ideana on konkretisoida leirin teemaa, eli luomiskertomusta. Paratiisin rakentamisessa voidaan käyttää hyödyksi tuoleja, pöytiä, patjoja, tyynejä ja peittoja. Näiden päälle asetellaan erivärisiä kankaita kuvastamaan luonnon elementtejä, kuten sammalmättäitä, ruohoa, lampia, kiviä, pensaita ja kukkuloita. Mättäillä istuen ja loikoillen voi mukavasti katsella ympärilleen ja ihaila Jumalan luomaa Paratiisia. Kattoon voidaan myös kiinnittää valkoisia ja sinisiä harsoja taivaaksi ja pilviksi. Lopuksi huoneeseen voidaan tuoda huonekasveja, puita ja muita koristeita sekä lempeästi valaisevia lamppeja, kuten jouluvaloja.

9 LEIRIKIRKKO

Tarvikkeet: lauluvihkoja, kynttilä, Raamattu, ehtoollistarvikkeet

Leirikirkko pidetään sunnuntaina, ja sen aiheena on leirin teeman mukaisesti lepopäivä. Leirin osallistujat ovat perheitä ja siksi toimituksen on hyvä olla lyhyt ja ytimekäs. Leirikirkko seuraa messun kaavaa ja Raamatunkohtana voi olla esimerkiksi Matt. 6:25–34.

Perhemessun kaava

(**S**= seurakunta, **L**=liturgi)

Virsi 499 Jumalan kämmenellä

Siunaus

L Isän ja + Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

S Aamen.

Johdantosanat

Pappi: Alussa Jumala sanoi Tulkoon valo

Avustaja: ja valo tuli (kynttilä sytytetään)

Pappi: Alussa hiljaisuudessa sana oli Jumalan luona

Avustaja: Ja sana oli Jumala (kynttilä sytytetään)

Pappi: Kun oikea aika koitti, Jumala lähetti Jeesuksen

Avustaja: Jeesus tuli luoksemme ja oli yksi meistä (kynttilä sytytetään)

Pappi: Olemme saanet yhdessä viettää leiriä Jumalan luomistyötä ihmetellen. Jumala päätti luomistyönsä seitsemäntenä

päivänä. Tänään sunnuntaina me vietämme yhdessä messua ja pyhäpäivää. Kun pysähdymme, meillä on aikaa katsoa omaa itseämme ja tuoda oma itsemme, kaikkine säröineen Jumalan eteen.

Synnintunnustus

Jumala, Sinä olet luonut meidät ja antanut meille arvokkaan tehtävän. Tällaisena kuin me olemme, olet kutsunut meitä rakentamaan kirkkoasi ja palvelemaan koko luomakuntaa. Sinun käsiisi jätämme, erehdyksemme, väärät valintamme ja riittämättömyyden tunteemme. Kuule myös meidän jokaisen hiljainen anteeksipyyntömme.

Synninpäästö

Jumala kuulee jokaisen sydämen rukouksen.
Koskettakoon Hengen vapauttava tuuli sieluasi ja sydäntäsi.
Sinulle on annettu anteeksi.
Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

Raamatunlukua: Matteus 6:25–34

Jumalan huolenpito

25 "Sen tähden minä sanon teille: älkää huolehtiko hengestänne, siitä mitä söisitte tai joisitte, älkää ruumiistanne, siitä millä sen vaatettaisitte. Eikö henki ole enemmän kuin ruoka ja ruumis enemmän kuin vaatteet? 26 Katsokaa taivaan lintuja: eivät ne kylvä, eivät ne leikkaa eivätkä kokoa varastoon, ja silti teidän taivaallinen Isänne ruokkii ne. Ja olettehan te paljon

enemmän arvoisia kuin linnut! 27 Kuka teistä voi murehtimalla lisätä elämänsä pituutta kyynäränkään vertaa?

28 "Mitä te vaatetuksesta huolehditte! Katsokaa kedon kukkia, kuinka ne nousevat maasta: eivät ne näe vaivaa eivätkä keh-rää. 29 Minä sanon teille: edes Salomo kaikessa loistossaan ei ollut niin vaatetettu kuin mikä tahansa niistä. 30 Kun Jumala näin pukee kedon ruohon, joka tänään kasvaa ja huomenna joutuu uuniin, niin tottahan hän teistä huolehtii, te vähäuskoiset!

31 "Älkää siis murehtiko: 'Mitä me nyt syömme?' tai 'Mitä me juomme?' tai 'Mistä me saamme vaatteet?'" 32 Tätä kaikkea pakanat tavoittelevat. Teidän taivaallinen Isänne tietää kyllä, että te tarvitsette kaikkea tätä. 33 Etsikää ennen kaikkea Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskasta tahtoaan, niin teille annetaan kaikki tämäkin. 34 Älkää siis huolehtiko huomispäivästä, se pitää kyllä itsestään huolen. Kullekin päivälle riittävät sen omat murheet.

Lyhyt puhe

Aiheena lepääminen, sunnuntain, pyhän huolettomuuden merkitys

Etsimme kaikki uskoa, joka kantaa meitä, joka suojelee meitä menemästä pois, putoamasta, kulkemasta ohi. Me rukoilemme uskoa, joka vie meitä kuulemiseen, näkemiseen ja toimimiseen. Jeesus on uskonut meille tämän uskon. Niillä sanoilla, jotka kirkko vanhastaan on löytänyt tällä uskolla, me tunnustamme sen yhdessä seisten.

Uskontunnustus

Minä uskon Jumalaan,
Isään, Kaikkivaltiaa-
seen, taivaan ja maan
Luojaan, ja Jeesuk-
seen Kristukseen, Ju-
malan ainoaan Poi-
kaan, meidän Her-
raamme, joka sikisi Py-
hästä Hengestä, syntyi

neitsyt Mariasta, kärsi Pontius Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin,
kuoli ja haudattiin, astui alas tuonelaan, nousi kolmantena
päivänä kuolleista, astui ylös taivasiin, istuu Jumalan, Isän,
Kaikkivaltiaan, oikealla puolella ja on sieltä tuleva tuomitse-
maan eläviä ja kuolleita,
ja Pyhään Henkeen, pyhän, yhteisen seurakunnan, pyhain yh-
teyden, syntien anteeksiantamisen, ruumiin ylösnousemisen ja
iankaikkisen elämän.

Virsi 135 Jumala loi (valmistellaan ehtoollinen)

Rukous ja asetussanat

L Kiittäkäämme Herraa, Jumalaamme

Leivästä ei tule leipää, jos jyviä ei jauheta. Viinistä ei tule viiniä,
jos rypäleitä ei murskata. Hedelmä ei kypsy, jos siemen ei kuole
ja muutu.

Kristus, leivässä ja viinissä sinä lahjoitat meille itsesi, sinun elämäsi ja kuolemasi, elämää tuovan leivän, ylösnousemuksen juhlaa enteilevän viinin, pelastuksen.

Lähetä pyhä Henkesi, että elämämme puhkeaisi uuteen versoon, anna meidän kantaa hedelmää, kun kokoonnumme yhteiselle aterialle, niin kuin olet meitä opettanut.

Herramme Jeesus Kristus, sinä yönä, jona hänet kavallettiin, otti leivän, siunasi (+), mursi ja antoi sen opetuslapsilleen sanoen:

Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini, joka annetaan teidän puolestanne. Tehkää se minun muistokseni.

Samoin hän otti maljan, kiitti (+) ja sanoi:

Ottakaa ja juokaa tästä, te kaikki.

Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka vuodatetaan teidän puolestanne syntien anteeksiantamiseksi.

Niin usein kuin te siitä juotte, tehkää se minun muistokseni.

Jumala. Uudista maailmamme. Lähetä Henkesi, jotta saamme valoa silmiimme voimia jäseniimme ja iloa matkallemme. Anna meidän matkallamme löytää etsiä sinua ja löytää sinut. Tätä pyydämme Jeesuksessa Kristuksessa, joka on tie sinun luoksesi.

S Aamen.

Isä meidän

L Rukoilemme yhdessä niin kuin Jeesus on meitä opettanut.

S Isä meidän, joka olet taivaissa.

Pyhitetty olkoon sinun nimesi.

Tulkoon sinun valtakuntasi.

Tapahtukoon sinun tahtosi, myös maan päällä niin kuin taivaassa.

Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme.

Ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille,

jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.

Äläkä saata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta.

Sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia iankaikkisesti. Amen.

L Tulkaa, ottakaa vastaan Kristuksen ruumis. Tulkaa, juokaa kuolemattomuuden lähteestä.

Päätössanat

Päätössanojen jälkeen ehtoollisastiat peitetään (ja siirretään apupöydälle). Päätössanojen jälkeen voi olla hiljaisuus.

L Me olemme ottaneet vastaan Herran Jeesuksen Kristuksen. Hän varjelkoon meidät iankaikkiseen elämään.

S Amen.

Kiitosrukous

Herramme ja Jumalamme me kiitämme sydämestämme, että olet tullut luoksemme ehtoollisessa. Seuraa meitä myös koteihimme ja kulje kanssamme maailmassa. Anna meidän tuntea sinut. Amen

Siunaus

L Herra siunatkoon sinua, ja varjelkoon sinua. Herra kirkastakoon sinulle kasvonsa ja olkoon sinulle armollinen. Herra kääntäköön kasvonsa sinun puoleesi, ja antakoon sinulle rauhan.

S Aamen.

Lähetäminen

Katso käsiäsi - näe niissä kosketus ja hellyys.

Katso jalkojasi - näe polku ja suunta.

Katso sydäntäsi - näe siinä tuli ja rakkaus

Katso ristiä - näe Jumalan poika ja meidän pelastajamme

Tämä on Jumalan maailma, jossa me palvelemme häntä.

Jumala varjelkoon meitä, hän opettakoon meitä ja johdat-

takoon meitä rakkaudellaan. Aamen.

10 LEIRIN YHTEINEN LOPETUS

Leirikirkon lopussa voidaan pitää yhteinen lopetushetki, joka on tärkeä osa leirin selkeää elinkaarta. Lopetushetkeen sopii leirin alussa laulettu "Ken on luonut kukkasen" -laulu. Perheille annetaan kotiin vietäväksi pienet muistot, rakkauspussilakanat sekä luontoradan pehmoeläinmaskotit. Perheitä on hyvä kiittää leiristä ja mukavasta yhdessäolosta.

Tämän materiaalin kuvissa esiintyvät henkilöt eivät liity toteuttamaamme perheleiriin.

LÄHTEET

Kuusrainen, Tarja 2002. Toiminnallisuus lastensuojelun perhetyössä –Puuhaastelua vai tavoitteellista toimintaa. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Pro gradu –työ.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Rönkä, Anna; Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–19.

Seurakunnan perhetyöntekijä, Kemin seurakunta. Kemi. Henkilökohtainen tiedonanto 13.1.2010.